

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кузнецова Дмитра Вікторовича

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (Банківська справа)

Студента IV курсу _____ Кузнецова Дмитра Вікторовича
(підпис)
групи БС-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Кузнецова Дмитра Вікторовича
(підпис)

Керівник к.е.н., _____ Павленко Людмила Дмитрівна
(підпис)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ»
студента Кузнецова Дмитра Вікторовича

Мета кваліфікаційної роботи полягає в розвитку теоретичних та методичних положень забезпечення фінансової стійкості банку та розробці рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість банку як ключовий фактор сталого розвитку банку в довгостроковій перспективі.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають з приводу забезпечення фінансової стійкості банку на мікро- та макрорівнях банківської системи.

Для досягнення поставленої мети в частині теоретичного дослідження проведено систематичний, логічний та порівняльний аналіз та узагальнення наукової літератури, використано сукупність загальнонаукових методів пізнання: індукція та дедукція, аналіз та синтез, логічне узагальнення, контент-аналіз. Методи фінансового аналізу (порівняльний, вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний, табличний та графічний методи) застосовувались в оцінці фінансової стійкості банківської системи України, АТ КБ «ПриватБанк» та визначенні факторів, що чинили вплив на неї.

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативна база; дані фінансової річної та квартальної звітності АТ КБ «ПриватБанк»; звітно-аналітичні дані Національного банку України (дані банківського нагляду, дані індикаторів фінансової стабільності, балансові дані банків), наукові праці з питань забезпечення фінансової стійкості банків.

Основним результатом роботи є розробка та апробація методичного підходу до стрес-тестування фінансової стійкості банку на основі врахування комплексу внутрішніх ризиків та макроризиків.

Запропонований підхід може бути використаний регулятором та банками другого рівня для визначення впливу ризиків, до яких найбільшою мірою чутливий рівень фінансової стійкості банку, визначення їх впливу на достатність капіталу та оцінювання прогностного дефіциту капіталу в разі реалізації шокових сценаріїв.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки кваліфікаційної роботи опубліковано – Павленко Л.Д., Кузнецов Д.В. Теоретико-методичні підходи побудови та реалізації механізму забезпечення фінансової стійкості банку. *Економічні проблеми сталого розвитку / Збірник науково-практичної конференції студентів та молодих вчених ім. професора Балацького О.Ф. (5-6 травня 2021 року). Суми. (Подано до друку).*

Ключові слова: банк, банківська система, фінансова стійкість банку, механізм забезпечення фінансової стійкості банку, аналіз фінансової стійкості банку.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 52-х сторінках, у тому числі список використаних джерел з 51-го найменування, розміщено на 61-ій сторінці. Робота містить 5 таблиць, 27 рисунків, а також 5 додатків, розміщені на 9-ти сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік.

Рік захисту роботи – 2021 рік.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
д .е. н., професор

«__» _____ 20__р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування

(Банківська справа)»

студенту 4-го курсу БС-71а

Кузнецова Дмитра Вікторовича

1. Тема роботи: «Забезпечення фінансової стійкості банку», затверджена наказом по СумДУ № 0191-VI від 19.04.2021.
2. Термін подання студентом закінченої роботи 17 травня 2021 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи: розвиток теоретичних та методичних положень забезпечення фінансової стійкості банку та розробка рекомендацій щодо їх вдосконалення.
4. Об'єкт дослідження: фінансова стійкість банку як ключовий фактор сталого розвитку банку в довгостроковій перспективі.
5. Предмет дослідження: економічні відносини, що виникають з приводу забезпечення фінансової стійкості банку на мікро- та макрорівнях банківської системи.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах АТ КБ «ПриватБанк» та звітно-аналітичних даних Національного банку України.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	Теоретико-методичні основи забезпечення фінансової стійкості банку	
II	Практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»	

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра:

- узагальнити теоретико-методичні підходи до визначення сутності категорії фінансова стійкість банку;
- систематизувати фактори впливу на фінансову стійкість банку;
- дослідити механізми забезпечення фінансової стійкості банку;
- проаналізувати фінансову стійкість банківської системи України;
- провести аналіз практичних аспектів забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»
- визначити механізм забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»;
- удосконалити забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» на основі стрес-тестування.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «__» _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи _____
 Завдання до виконання одержав _____

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1. Теоретико-методичні основи забезпечення фінансової стійкості банку	9
1.1 Сутність та значення фінансової стійкості банку.....	9
1.2 Систематизація факторів впливу на фінансову стійкість банків.....	14
1.3 Механізм забезпечення фінансової стійкості банку.....	18
2. Практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».....	24
2.1 Аналіз фінансової стійкості банківської системи України.....	24
2.2 Механізм забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк» та його результативність.....	33
2.3 Удосконалення забезпечення фінансової стійкості банку на основі стрес-тестування.....	48
Висновки.....	55
Список використаних джерел.....	58
Додаток А Визначення сутності поняття «фінансова стійкість банку».....	62
Додаток Б Методи оцінки фінансової стійкості банків на грошовому ринку	65
Додаток В Реалізації концепції фінансової стійкості банку	68
Додаток Г Принципи побудови механізму фінансової стійкості банку.....	69
Додаток Д Характеристика етапів до капіталізації АТ КБ «ПриватБанк».....	70

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку банки України стикаються зі значними загрозами операційного середовища. Вони насамперед обумовлені наслідками пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, яка спричинила економічну рецесію, погіршення показників державних фінансів, економічного стану економічних агентів, зниження реальних доходів населення та зростання безробіття. Ценегативно впливає на рівень прибутковості діяльності, у тому числі через слабкі перспективи кредитування та постійні структурні проблеми. Попри те, що наразі резерви капіталу банків України є достатніми для покриття неочікуваних втрат, подальша невизначеність операційного середовища через пандемію коронавірусної інфекції COVID-19 можуть спричинити дефіцит капіталу, особливо в тих банках, які мають ризиковий профіль бізнес-моделі та низькі стандарти управління ризиками, зокрема кредитним.

Зважаючи на це, дослідження механізму забезпечення фінансової стійкості банків в умовах високої волатильності та турбулентності операційного середовища є актуальним та має практичну спрямованість.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в розвитку теоретичних та методичних положень забезпечення фінансової стійкості банку та розробці рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Досягнення визначеної мети вимагає розв'язання наступних задач:

- уточнити сутність та значення поняття «фінансова стійкість банку»;
- систематизувати фактори впливу на ФСБ;
- визначити сутність та компоненти механізму забезпечення фінансової стійкості банку;
- проаналізувати фінансову стійкість банків України та АТ КБ «ПриватБанк» та визначити фактори, що негативно на них впливають на поточному етапі функціонування;
- розробити методичний підхід до стрес-тестування фінансової стійкості

банків з урахуванням впливу внутрішніх ризиків та макроризиків.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість банку як ключовий фактор сталого розвитку банку в довгостроковій перспективі.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають з приводу забезпечення фінансової стійкості банку на мікро- та макрорівнях банківської системи.

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативна база; дані фінансової річної та квартальної звітності АТ КБ «ПриватБанк»; звітно-аналітичні дані Національного банку України (дані банківського нагляду, дані індикаторів фінансової стабільності, балансові дані банків), наукові праці з питань забезпечення фінансової стійкості банків.

Для досягнення поставленої мети в частині теоретичного дослідження проведено систематичний, логічний та порівняльний аналіз та узагальнення наукової літератури, використано сукупність загальнонаукових методів пізнання: індукція та дедукція, аналіз та синтез, логічне узагальнення, контент-аналіз. Методи фінансового аналізу (порівняльний, вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний, табличний та графічний методи) застосовувались в оцінці фінансової стійкості банківської системи України, АТ КБ «ПриватБанк» та визначенні факторів, що чинили вплив на неї.

Основним результатом роботи є розробка та апробація методичного підходу до стрес-тестування фінансової стійкості банків на основі врахування комплексу внутрішніх ризиків та макроризиків.

Запропонований підхід може бути використаний регулятором та банками другого рівня для визначення впливу ризиків, до яких найбільшою мірою чутливий рівень фінансової стійкості банків, визначення їх впливу на достатність капіталу та оцінювання прогностного дефіциту капіталу в разі реалізації шокових сценаріїв.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1 Сутність та значення фінансової стійкості банку

Банківська система будь-якої країни завжди визначається як основна складова національної економіки. Сьогодні фінансова стійкість кожного окремого банку є запорукою довіри до банківської системи в цілому. А відтак фінансова стійкість банку (далі – ФСБ) має вплив на банківську систему та процеси економічного розвитку країни.

Пандемія коронавірусної інфекції, що спричинила волатильність банківського ринку, посилення конкурентної боротьби (перерозподіл ринків збуту, клієнтської бази тощо), сповільнення економічного зростання, необхідність впровадження сучасних інноваційних технологій для дистанційного обслуговування споживачів, і спровокувала нові виклики для банків, які впливають на рівень його фінансової стійкості. Тому все більшої актуальності для банків набувають напрямки розв’язання питань щодо їх фінансової стійкості, а також пошуку способів її підвищення шляхом ефективних механізмів забезпечення.

Для формування ефективного механізму забезпечення ФСБ, який би відповідав та враховував вимоги сучасного ринку, необхідним є уточнення дефініції «фінансова стійкість». Саме вона виступає об’єктом, на який чинять вплив суб’єкти, відповідальні за її підтримання на оптимальному для банку рівні за допомогою відповідного інструментарію.

У сучасних умовах процес трансформування ресурсів банку в загальній системі фінансового менеджменту банку проходить через управління його фінансами, якість реалізації яких впливає на рівень стійкості.

На рисунку 1.1. зазначено п’ять ключових елементів стійкості банку, основу яких формує фінансова стійкість банку.

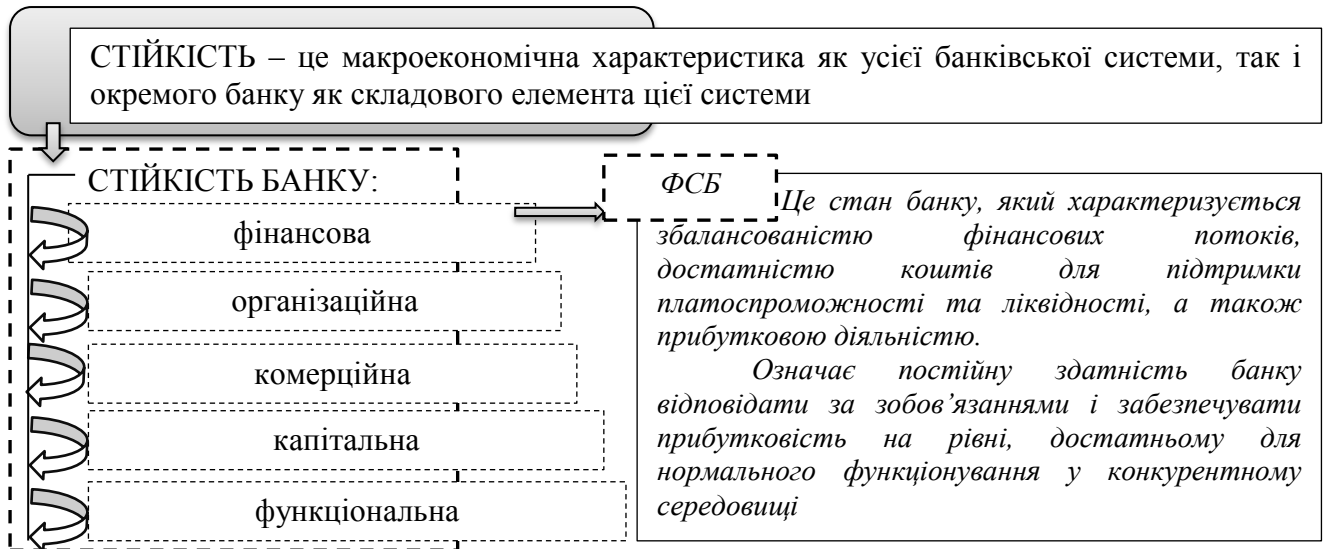

Рисунок 1.1 – Визначення ФСБ як ключового елементу стійкості банку

Сутність поняття «фінансова стійкість» на мікро- та макрорівні банківської системи розглядаються в працях вітчизняних науковців (О. Дзюблюк [1], Ж. Довгань [2], В. Зінченко [3], О. Зверяков [4, 5], Л. Ключко [6], В. Кочетков [7,8], Р. Лисенко [9], Р. Михайлюк [10, 11], О. Іщенко [12], Л. Петриченко [13], О. Яременко [14]) та закордонні (Л. Бєлих [15], О. Герасимова [16], С. Кадомцева, М. Ізраєлян [17], Г. Шинаси [18] та інші).

Підходи до трактування дефініції «фінансова стійкість банку» цих та інших науковців наведено в додатку А.

Але, попри велику кількість спроб визначити сутність цієї дефініції, у науковій літературі єдиний підхід відсутній. Відсутність уніфікованого визначення дефініції ФСБ призвела, з одного боку, до отождіння її з такими категоріями, як ліквідність, платоспроможність, надійність, з іншого – зумовила значні розходження у сфері методологічних підходів щодо ідентифікації та оцінки факторів впливу на ФСБ, а також визначення її критеріїв (певних показників), інструментарію оцінювання та регулювання.

Враховуючи існування різних точок зору та наведені характеристики при дослідженні сутності ФСБ, цю дефініцію необхідно розглядати за якісним та кількісним підходами, як це представлено на рисунку 1.2.

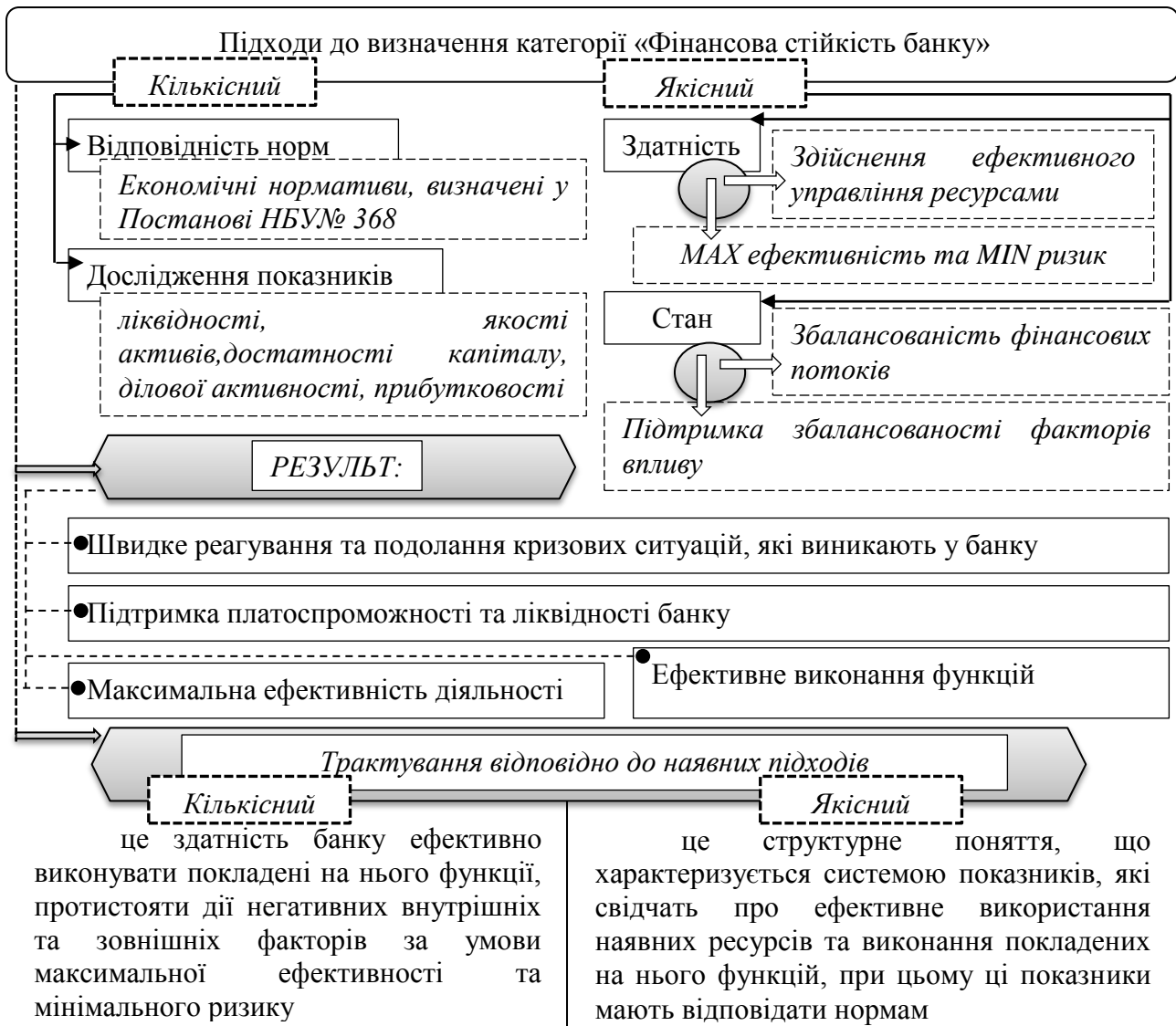

Рисунок 1.2 – Підходи до розуміння категорії ФСБ [складено на основі 14,19,20,21,22]

ФСБ є невіддільною якісною характеристикою банку щодо ефективного використання ним своїх ресурсів та відповідності його діяльності узагальнюючим нормативним показникам, що визначають спроможність банку витримувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [14].

Відповідно до якісного підходу ФСБ розглядається у двох напрямках:

- стан (вимагає збалансованості фінансових потоків банку та передбачає підтримку збалансованості факторам впливу);
- здатність (передбачає ефективність управління ресурсами та дотримання співвідношення максимальної ефективності за умови мінімального ризику)[14].

Кількісний підхід до визначення ФСБ передбачає два аспекти. Перший – це відповідність кількісним нормам, другий – дослідження показників, що кількісно визначають ФСБ. Основні показники, які формують ФСБ наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Група показників, що кількісно визначають фінансову стійкість банку [складено на основі 23,24,25]

Беручи до уваги вище наведену інформацію, для формування дієвого механізму забезпечення ФСБ необхідним є визначення її видів. Структуризація ФСБ за видами наведена на рисунку 1.4.

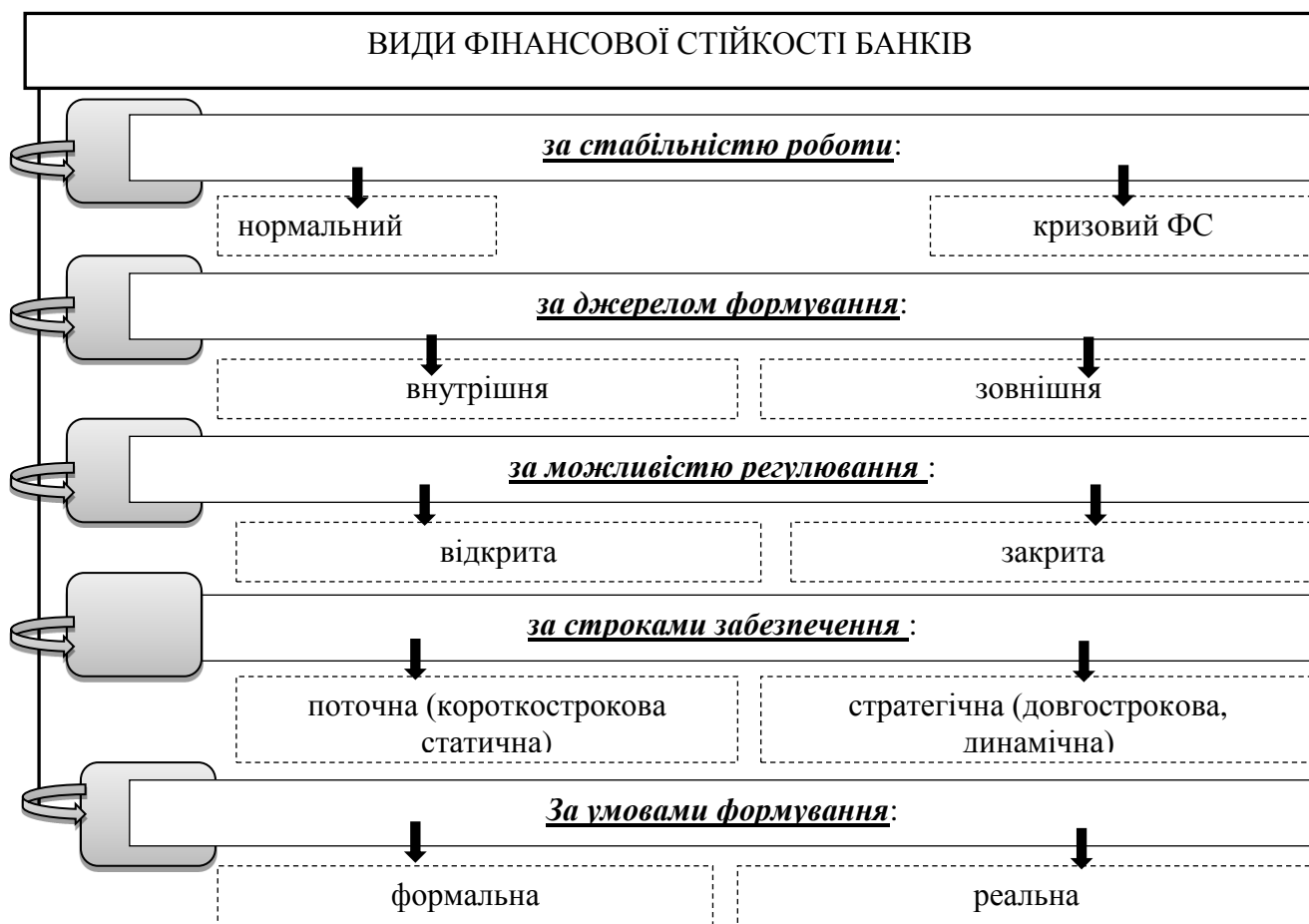

Рисунок 1.4 – Класифікація видів ФСБ [складено на основі 16,26]

За рівнем стабільності роботи банку фінансову стійкість розподіляють на нормальну, нестійку та кризову. Для нормальної характерним є стабільність діяльності, відсутність проблем з ризиками, вчасне виконання зобов'язань перед клієнтами, а також стабільний рівень показників прибутковості. Для нестабільного рівня ФСБ притаманні затримка та несвоєчасність проведення платежів, порушення строків виконання зобов'язань. Рівень прибутковості для цього виду ФСБ буде низьким. Кризовий фінансовий стан для банку настає, якщо спостерігаються регулярні неплатежі, зростання рівня недіючих кредитів, збитковість діяльності тощо.

Особливої уваги заслуговують види ФСБ за джерелами формування (зовнішня та внутрішня). Саме внутрішня складова є основним об'єктом застосування регуляторних впливів. Тільки від здатності банку ефективно

використовувати наявні у нього ресурси та адаптуватись до шоків зовнішнього середовища і залежить рівень ФСБ.

Запропонована структуризація видів дозволить зробити уточнення щодо сутності ФСБ як об'єктивної складової структури при формуванні механізму забезпечення фінансової стійкості.

Отже, на основі [27] доцільно визначати ФСБ як стан банку, при якому він визнається платоспроможним, ліквідним, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних з банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо прибутковим, тобто його активи використовуються максимально ефективно в умовах конкурентного середовища.

1.2 Систематизація факторів впливу на фінансову стійкість банків

Сьогодні в умовах дестабілізаційних процесів, що відбуваються на ринку банківських послуг під впливом ендогенних та екзогенних факторів, важливу роль відіграє забезпечення фінансової стійкості не лише конкретного банку, але й банківської системи України в цілому.

Абсолютної ФСБ не існує, проте кожен окремий банк завжди прагне покращити власний фінансовий стан. Здатність керівництва банку швидко реагувати на кризові явища, при цьому забезпечити прибутковість, підтримувати платоспроможність та ліквідність можливо за умови врахування факторів впливу.

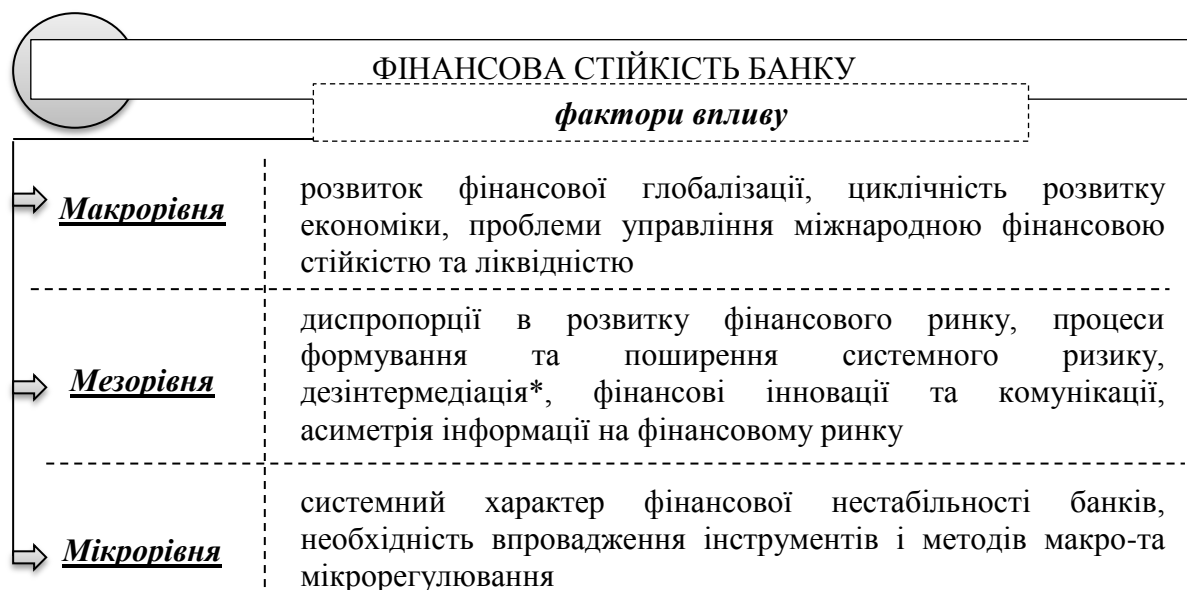
Попри актуальність питань, пов'язаних з дослідженням факторів впливу в контексті формування дієвого механізму забезпечення ФСБ, вони є дискусійними. Значна кількість праць сучасних науковців враховують лише окремі фактори впливу на ФСБ на мікро- та макрорівнях банківської системи.

Н. Шмиголь, М. Касянок зазначають, що на ФСБ впливає безліч факторів, які, залежно від якісних характеристик їх впливу мають як позитивне, так і негативне значення. До складу факторів, що спричиняють зниження рівня ФСБ,

вони включають: «зниження якості банківських активів; втрата довіри з боку клієнтів, що визначається коштів з рахунків; складнощі з залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків; зниження ліквідності; зменшення капіталізації; зростання процентних ставок; збільшення обсягів недіючих кредитів; скорочення ресурсної бази банків» [28].

Недоліком цього підходу є відсутність розмежування факторів впливу на ФСБ на внутрішні та зовнішні, що своєю чергою, визначає можливість застосування регуляторних впливів на рівні окремого банку.

В. Коваленко та О. Зверяков [5] вважають, що при формуванні методологічних засад системи управління ФСБ необхідним є врахування факторів, які доцільно розглядати на макро-, мезо- та мікрорівнях (рис. 1.5).

*Дезінтермедіація 1) відмова від посередництва банків на ринку позичкових капіталів на користь прямого випуску цінних паперів, 2) вилучення клієнтами депозитів із банку для інвестицій в інші грошові операції в період зростання відсоткових ставок, 3) відплив частини кредитних ресурсів за межі банківської системи країни, 4) неспроможність фін. інститутів виконувати свої посередницькі функції

Рисунок 1.5 – Фактори, які впливають на складові механізму забезпечення ФСБ [складено на основі 5, 29]

Серед факторів, які несуть загрозу ФСБ, К. Кушнір [22] пропонує виділяти: недосконалість системи кадрового набору працівників банку, розголошення / витік внутрішньобанківської інформації, надання недостовірної

інформації клієнтам, недосконалість роботи підрозділів банку які несуть відповідальність за зовнішню та внутрішню безпеку, недооцінка кредитних ризиків. Підхід акцентує увагу лише на внутрішніх факторах впливу, особлива увага приділена саме кадровій та організаційній складовій. Це є важливим аспектом, але недостатнім для побудови ефективного механізму забезпечення ФСБ. Сьогодні тільки ті банки, що своєчасно виявляють як зовнішні, так і внутрішні загрози, зможуть забезпечити ефективне функціонування в умовах конкурентного середовища та мати вищий рівень ФСБ.

Наявна систематизація факторів на сьогодні не є остаточно уніфікованою, але більшість авторів визнає необхідність розподілу на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) [27], що можуть призвести до позитивного або негативного впливу на ФСБ. Зовнішні фактори впливають на банківську систему незалежно від діяльності банків, а внутрішні фактори залежать від функціонування банків [28].

Структуризація зовнішніх факторів впливу на ФСБ наведена на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 – Структуризація зовнішніх факторів впливу на ФСБ [складено на основі 14, 21, 30,]

Структуризація внутрішніх факторів впливу на ФСБ наведена на рисунку 1.7.

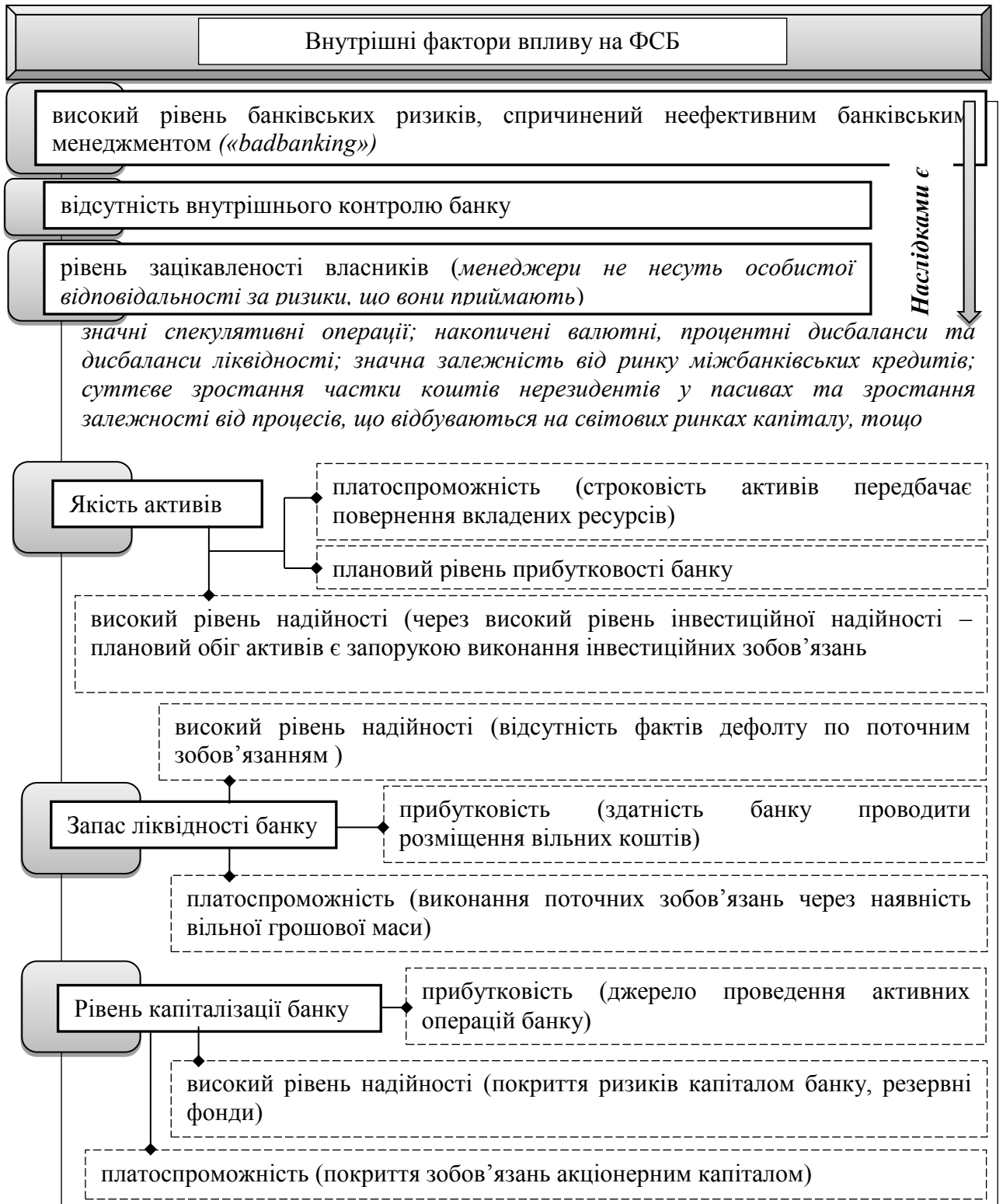

Рисунок 1.7 – Поглиблена структуризація внутрішніх факторів впливу на ФСБ

[складено на основі 14, 21, 30]

Для банку аналіз зазначених факторів дасть можливість виявити проблемні місця в процесі функціонування та вчасно прийняти рішення щодо усунення проблем, що призведе до підвищення ефективності діяльності банку та його фінансової стійкості.

Тільки комплексний підхід до визначення факторів впливу на ФСБ є запорукою ефективного механізму її забезпечення. Сучасна структуризація факторів, що впливають на ФСБ, повинна будуватись за різними напрямками та з урахуванням змін середовища функціонування банку та різних ознак.

Зовнішні фактори мають більш значний вплив на ФСБ, а внутрішні здебільшого знаходяться в площині впливу менеджерів банку, і якраз нерациональне управління ними призводить до порушення стійкого фінансового стану банку.

1.3 Механізм забезпечення фінансової стійкості банку

На сьогодні забезпечення ФСБ має передбачати об'єктивне визначення її поточного та запланованого стану, прийняття ефективних управлінських рішень щодо фінансових ресурсів, а також, реалізацію управлінських рішень, які б забезпечили досягнення стратегічних цілей та підвищили його конкурентні позиції на ринку. Забезпечення ФСБ передбачає впорядкованість дій для формування цілісного механізму як форми практичного практичної реалізації відносин у цій сфері.

Дослідження сутності, теоретично-методичних підходів до побудови та реалізації механізму забезпечення ФСБ знайшли відбиток у працях науковців: В. Ю. Біляєва [31], К. Кушнір [22], О. В. Дзюблюка [1], Ю. В. Жежерун, М. І. Зверькова [4, 32], Л. А. Ключко [6], Л. І. Лачкова та інші [33], Р. В. Михайлюк [1, 10, 11], О. Р. Яременко та А. В. Беренич [14] та інших. Попри численні наукові

здобутки, положення щодо визначення механізму забезпечення ФСБі дотепер належать до дискусійних та потребують подальшого дослідження.

Узагальнення теоретико-методичних підходів щодо побудови та реалізації механізму забезпечення ФСБ зображено на рисунку 1.8.

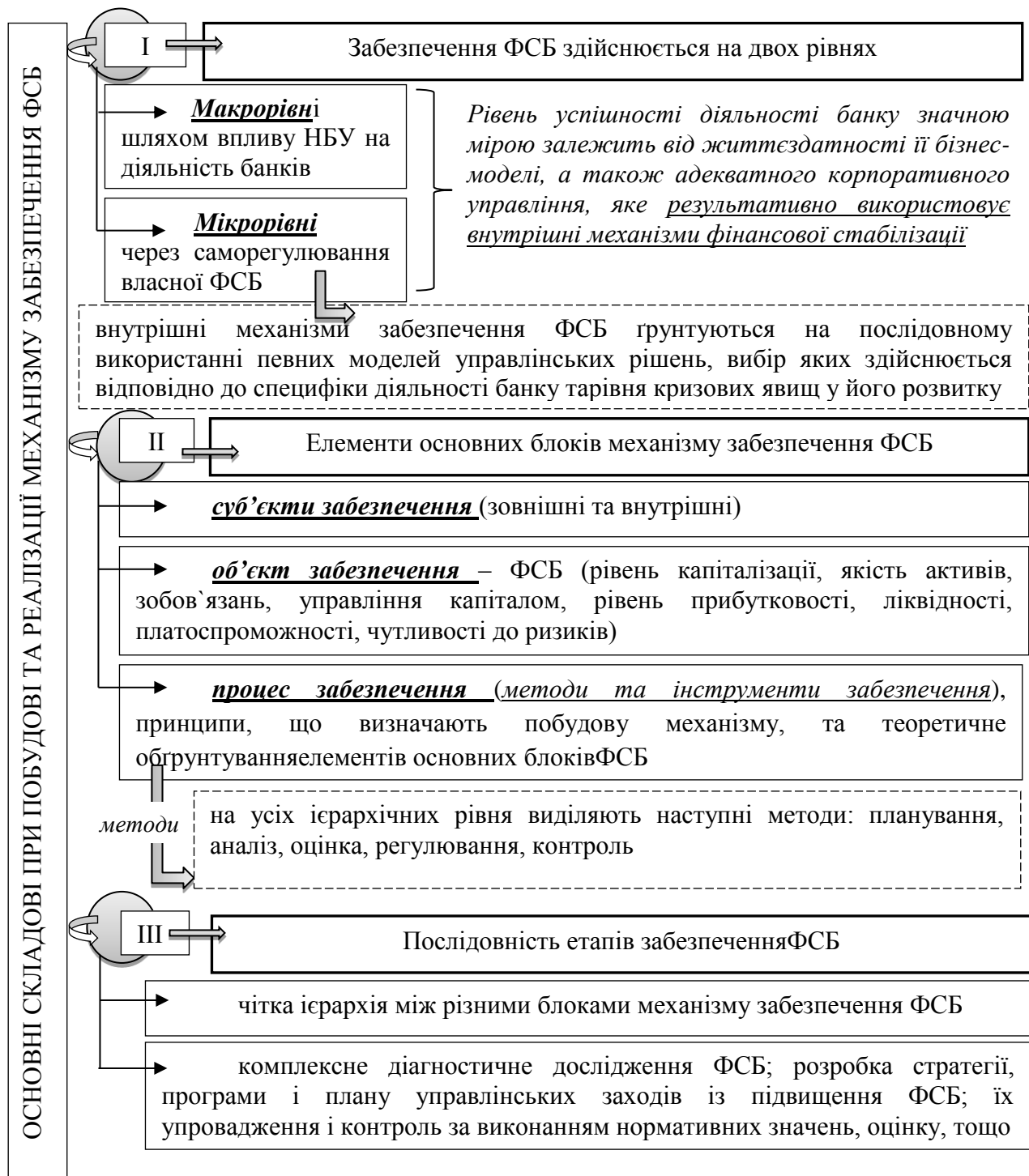

Рисунок 1.8 – Теоретико-методичні підходи побудови та реалізації механізму забезпечення ФСБ [складено на основі 14, 21, 30]

Л. І. Лачкова, А. О. Борисова, В. М. Лачкова вважають, що метою створення та застосування механізму забезпечення ФСБ є необхідність досягнення такого стану його фінансових ресурсів, який би зміг забезпечити інноваційний розвиток, підвищити конкурентоспроможність на основі зростання прибутку і капіталу за умови збереження платоспроможності, ліквідності та кредитоспроможності під впливом дестабілізаційних зовнішніх та внутрішніх факторів [33].

Послідовність етапів забезпечення ФСБ передбачає мережу найсуттєвіших, інваріантних зв'язків між елементами, що передбачає встановлення чіткої ієрархії між різними блоками механізму та відповідність загальній концепції формування механізму забезпечення ФСБ.

У складі методів забезпечення ФСБ науковці як правило виділяють планування, аналіз базових елементів (які визначають ФСБ), оцінку, регулювання, контроль. Методи оцінки ФСБ, переваги та недоліки їх застосування наведено у додатку Б.

Сьогодні для забезпечення ФСБ необхідно застосовувати на практиці прогресивні методи, що будуть спрямовані на: підвищення рівня його капіталізації, покращення якості активів, структури фінансового менеджменту, оптимізацію процесів, пов'язаних з управлінням активами та зобов'язаннями. Використання зазначених методів забезпечать такі умови функціонування банку, за яких його взаємодія з операційним середовищем мінімізує його ризики.

Механізм забезпечення ФСБ ґрунтується на фінансовій стратегії та включає послідовність дій, інструментів та правил, що визначають досягнення поставлених фінансових цілей, які застосовують суб'єкти управління.

Отже, механізм забезпечення ФСБ – це комплекс конкретних елементів впливу на процес формування та реалізації управлінських рішень у сфері забезпечення його здатності протистояти зовнішнім шокам, що погіршують трансформацію заощаджень в інвестиції та переказ платежів в економіці.

Забезпечити ФСБ можливо лише за умови раціонального механізму забезпечення. Концепція формування ефективного механізму забезпечення ФСБ зображена на рисунку 1.9. Схема реалізації концепції ФСБ наведена у додатку В.

Рисунок 1.9 – Концепція формування механізму забезпечення ФСБ [складено на основі 14, 21, 30]

На основі поведених досліджень щодо концептуальних основ побудови механізму ФСБ можна зазначити, що кожний банк при розробці повинен орієнтуватись на свої індивідуальні характеристики. Банку необхідно враховувати: його розміри, поставлені стратегічні цілі, обрану загальну політику, розгалуженість каналів збуту, особливості продуктової лінійки та клієнтської політики тощо. Тому нами пропонується структуризація компонентів механізму забезпечення ФСБ, зображена на рисунку 1.10.

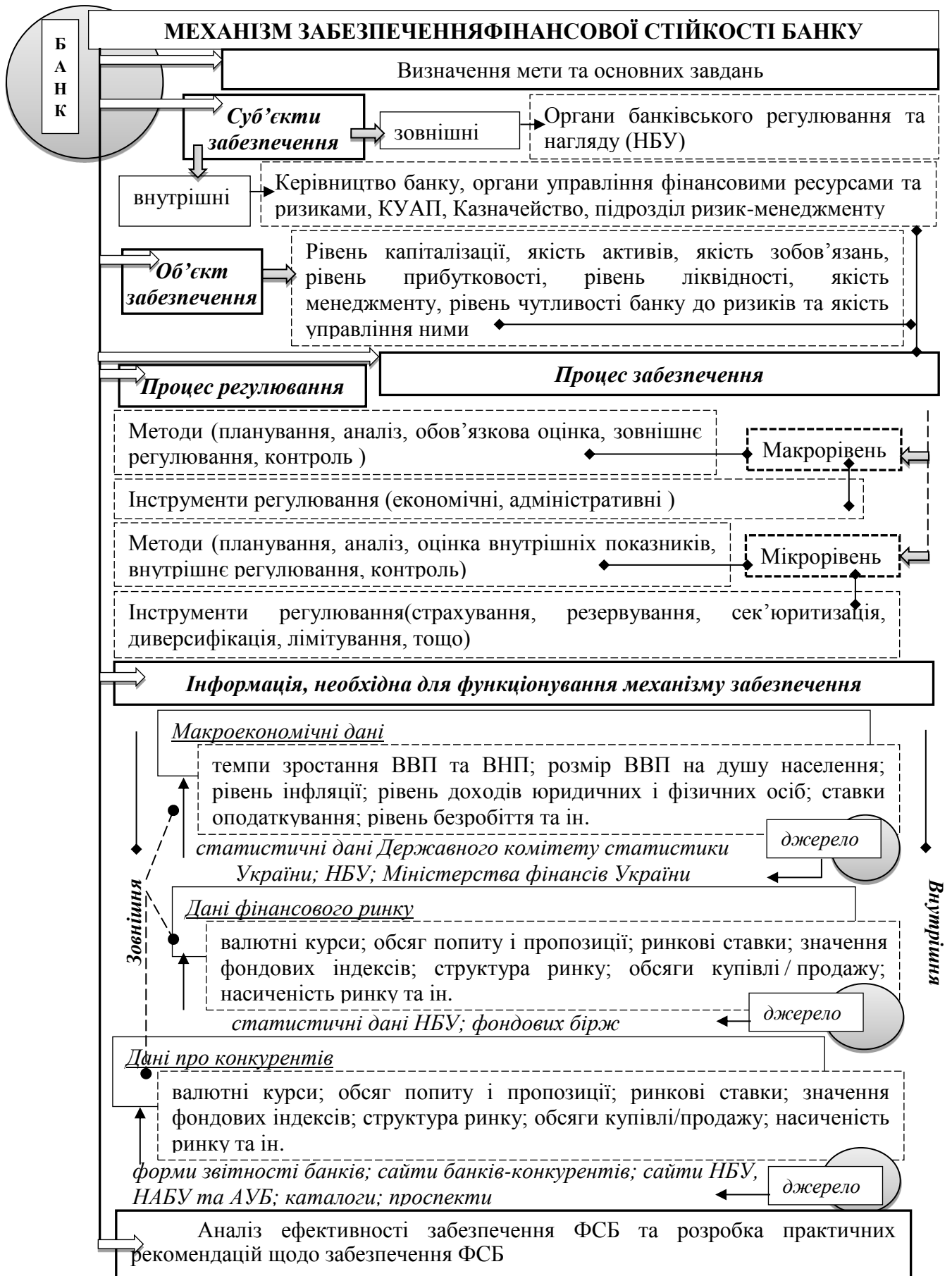

Рисунок 1.10 – Компоненти механізму забезпечення ФСБ [складено на основі 5,

Необхідність та мета існування механізму забезпечення зумовлена проблемою практичного забезпечення достатнього рівня стійкості ФСБ, як на макро-, так і на мікроекономічному рівні з метою їх ефективного функціонування та стабільного розвитку з одного боку, а також, щоб створити базові передумови до виконання банками своїх функцій та реалізації ролі в економіці, з іншого.

Компоненти механізму забезпечення ФСБ банки повинні застосовувати з урахуванням дотримання принципів, які наведено у додатку Г.

Механізм забезпечення ФСБ, окрім об'єкта забезпечення повинен включати і суб'єктів забезпечення, які несуть відповідальність за ефективність та безперервність функціонування механізму ФСБ. Вважаємо за доцільне розподіляти суб'єктів управління на зовнішніх та внутрішніх. Від компетенції суб'єктів внутрішнього управління та якості прийнятих ними управлінських рішень залежить забезпечення ФСБ. Серед суб'єктів зовнішнього управління центральне місце належить НБУ.

Наступна складова при побудові механізму забезпечення ФСБ – процес забезпечення, який необхідно розглядати на мікро- та макрорівнях. Основними етапами процесу забезпечення, що відповідають методам забезпечення, та реалізуються шляхом застосування відповідних інструментів, є: планування, оцінка, регулювання та контроль.

Для ефективного функціонування механізму є збір та структуризація масивів зовнішньої та внутрішньої інформації. Зовнішня інформація має суттєвий вплив на прийняття управлінських рішень керівництвом банку в процесі забезпечення ФСБ, як це представлено на рисунку 1.10.

Всі вище зазначені компоненти механізму забезпечення ФСБ дозволять здійснити аналіз ефективності забезпечення з урахуванням факторів впливу як мікро- так і макросередовища та розробки практичних рекомендацій щодо забезпечення ФСБ.

2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Аналіз фінансової стійкості банківської системи України

Фінансова стійкість банківської системи є важливим зовнішнім фактором, що визначає фінансову стійкість окремого банку. Зважаючи на зазначене, необхідно провести аналіз тенденцій в зміні рівня фінансової стійкості задля виявлення потенційних кризових тригерів, що можуть чинити негативний вплив на діяльність АТ КБ «ПриватБанк».

Для оцінювання рівня ризиків в діяльності банків на мікрорівні НБУ контролює економічні нормативи достатності капіталу, ліквідності, кредитного ризику та інвестування, динаміка яких за період аналізу наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка економічних нормативів банківської системи України за період з 01.01.2016 по 01.01.2021 [складено на основі 35]

Назва нормативу		Станом на 01.01:					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Н1	регулятивний капітал (млн грн)	129816,9	109653,6	115817,6	126116,7	150313,8	182283,6
Н2	достатності регулятивного капіталу ($\geq 10\%$)	12,31	12,69	16,10	16,18	19,66	21,98
Н3	достатності основного капіталу ($\geq 7\%$)	13,50	15,67
Н4	миттєвої ліквідності ($\geq 20\%$) ¹	78,73	60,79	55,55	68,66
Н5	поточної ліквідності ($\geq 40\%$) ¹	79,98	102,14	108,08	99,12	94,35	86,82
Н6	короткострокової ліквідності ($\geq 60\%$)	92,87	92,09	98,37	93,52	17,61	19,14
Н7	максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента ($\leq 25\%$)	22,78	21,48	20,29	19,83	105,00	87,39
Н8	великих кредитних ризиків (≤ 8 -кратного розміру РК)	364,14	308,27	208,31	176,23	7,02	4,10
Н9	максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами ($\leq 25\%$)	31,19	36,72	17,89	10,41	0,0002	0,0002
Н10	інвестування в цінні папери окремо за кожною установою ($\leq 15\%$)	0,002	0,001	0,0001	0,0009	0,13	0,10
Н11	загальної суми інвестування ($\leq 60\%$)	1,10	0,60	0,22	0,15	94,35	86,82

Наведені в таблиці 2.1 дані свідчать, що протягом періоду дослідження відбулись позитивні зміни в значенні всіх економічних нормативів. Це позитивно характеризує достатність капіталу, ліквідність та рівень кредитного й інвестиційного ризиків у діяльності банків України. Це формує достатню стійкість банків України до загроз насамперед зовнішнього походження, що можуть негативно вплинути на їх діяльність.

Окрім мікропруденційних економічних нормативів, НБУ відповідно до методики МВФ розраховує значення індикаторів фінансової стабільності. Для досягнення мети дослідження необхідно провести їх аналіз.

Як було визначено в теоретичній частині роботи, фундаментом ФСБ є наявність необхідного розміру капіталу та забезпечення його достатності, рівень якого в банках України демонструють дані рисунку 2.1.

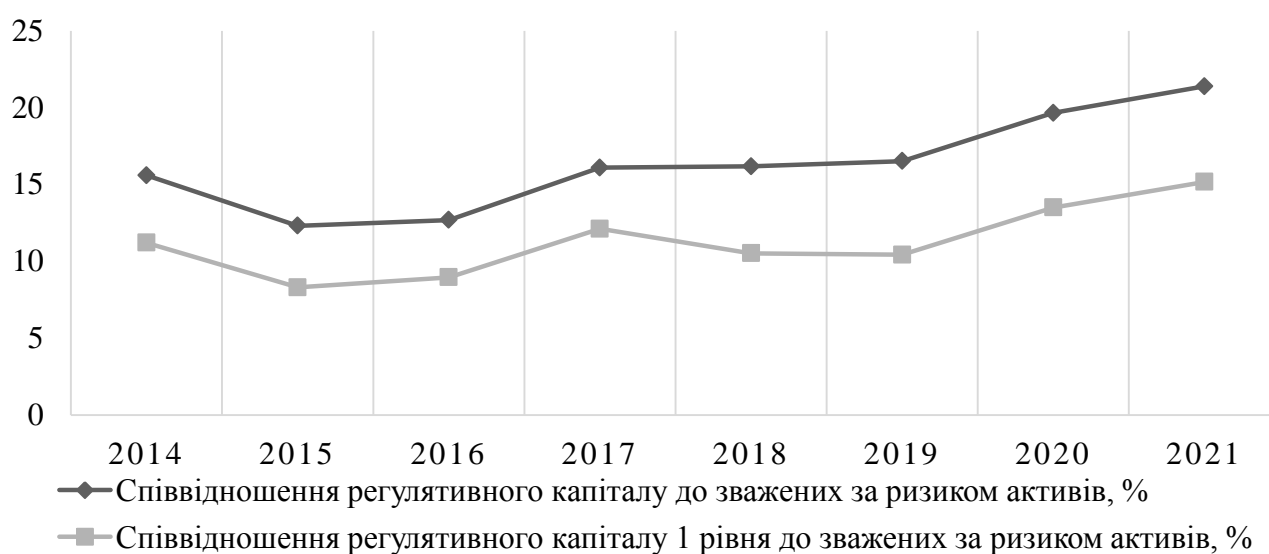

Рисунок 2.1 – Динаміка індикаторів ФСБ за методикою МВФ, які характеризують достатність капіталу, за 2014-2020 роки (дані на початок року), % [складено на основі 36]

Представлені дані свідчать, що наразі в банківській системі України попри негативний вплив наслідків пандемії COVID-19 та пов'язаних з нею карантинних обмежень відбувається постійне нарощення достатності капіталу. За даними НБУ «показники достатності капіталу банків високі, частка активів банків, що

працюють зі значним запасом капіталу понад мінімальні вимоги, навіть зростає» [37]. Водночас остаточний вплив на достатність капіталу банків наслідків коронакризи можна буде остаточно оцінити в більш відділеній перспективі, зважаючи на результати переоцінки якості кредитних портфелів банків України за результатами аудиту фінансової звітності, можливі відкладені ефекти для низки боржників, які, попри реструктуризацію, не зможуть відновити повне обслуговування боргу [37].

Зважаючи на умови функціонування банків України в умовах пандемії та спричинених нею карантинних обмежень, НБУ було зменшено регуляторний вплив на діяльність банків в частині вимог до його капіталу, зокрема відтермінування запровадження буферів капіталу. У 2021 році регулятором буде продовжено вдосконалення інструментарію регулювання та нагляду, а також посилення вимог до вдосконалення процедур управління капіталом на рівні окремих банків.

Протягом періоду дослідження найбільший негативний вплив на ФСБ України мав кредитний ризик та наслідки його реалізації – недіючі кредити, динаміка кількісних показників яких наведена на рисунках 2.2 та 2.3.

Рисунок 2.2 – Динаміка індикаторів якості кредитного портфеля за методикою МВФ за 2014-2020 роки (дані на початок року), % [складено на основі 36]

Зменшення кількісних та якісних показників недіючих кредитів є позитивним значенням, оскільки не створює значних загроз для ФСБ.

Надвисока частка недіючих кредитів була зумовлена наслідками кризи 2014-2015 рр. через комплекс складних геополітичних та економічних факторів, неефективну кредитну політику та стратегію банків. У післякризовий період банками реалізовувалась політика реструктуризації та ліквідації недіючих кредитів. При цьому найбільш ефективними були стратегії іноземних та приватних банків, частка недіючих кредитів у державних банках лишалась на надвисокому рівні (рис. 2.3).

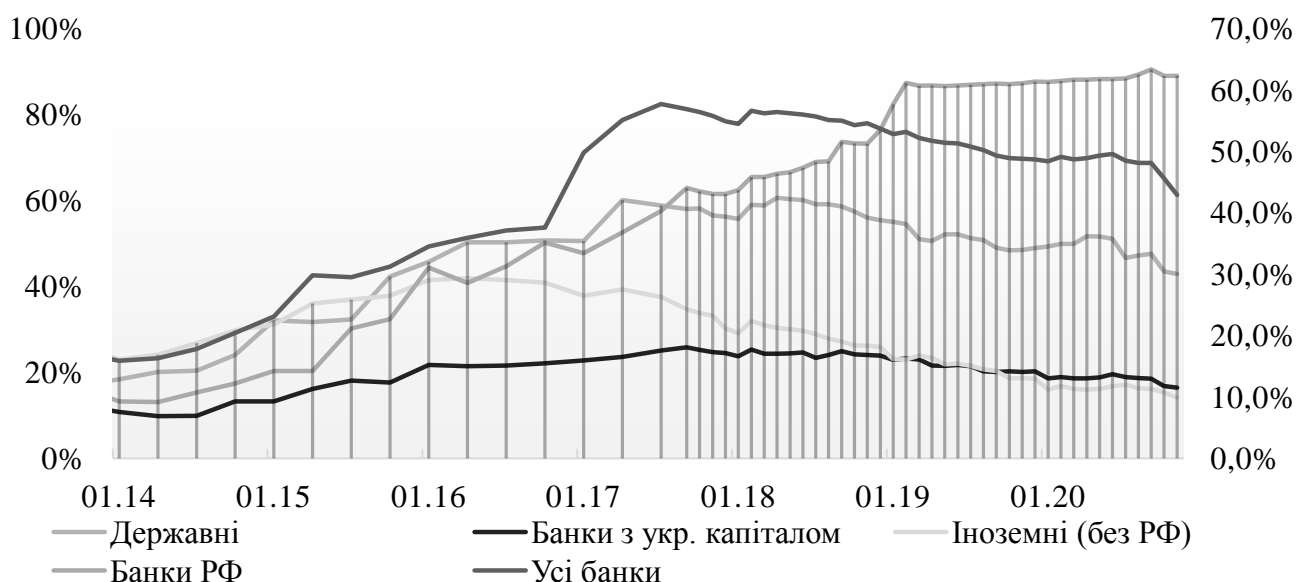

Рисунок 2.3 – Частка непрацюючих кредитів у портфелях банків за формами власності [складено на основі 37]

Як свідчать дані рисунку 2.3, лише у 2020 році державні банки підвищили ефективність врегулювання недіючих кредитів через заходи фінансової реструктуризації та списання, але при цьому частка недіючих кредитів у них залишається високою.

У 2021 році загрози реалізації кредитного ризику та трансформація частини кредитного портфеля в недіючі є високою. Це зумовлено тим, що через пандемію COVID-19 відбулось погіршення економічних умов функціонування позичальників банків та як наслідок погіршення їх платіжної дисципліни.

Зазначені фактори зумовили зростання частки прострочених споживчих кредитів та процентів за ними. НБУ наголошує, що «фактичні кредитні збитки можуть бути вищими, оскільки частина боржників отримала відтермінування для сплати за кредитом завдяки програмам реструктуризації» [37]. Зважаючи на це, регулятор запроваджує жорсткіші вимоги до формування резервів за незабезпеченими споживчими кредитами.

У 2020 році відбулось також погіршення якості кредитного портфеля корпоративних позичальників насамперед циклічних галузей, які залежать від інвестиційного попиту або ситуації на окремих сировинних ринках, а також до сфери енергетики. Водночас через ефективні превентивні заходи банків та регулятора частка проблемних кредитів лишається на контрольованому рівні.

Отже, ми визначили, що кредитний ризик та наслідки його реалізації можуть становити загрозу ФСБ, особливо в умовах невизначеності, що формується поточною епідемічною ситуацією в країні та світі, та її економічними та соціальними наслідками.

Ліквідність, індикатори МВФ якої наведені на рисунку 2.4, є невіддільною складовою ФСБ.

Рисунок 2.4 – Динаміка основних та додаткових індикаторів ліквідності за методикою МВФ за 2014-2020 роки (дані на початок року), %

[складено на основі 36]

Наведені дані підтверджують високий рівень ліквідності банків України. Це, з одного боку, зумовлено новаціями НБУ у сфері регулювання та нагляду, що змушують формувати значні буфери ліквідності, з іншого – достатньо високим рівнем довіри до банків, що сприяє постійному надходженню коштів клієнтів на рахунки. Водночас в умовах низьких процентних ставок за депозитами переважна частина коштів акумулюється на поточних рахунках з відповідним скороченням частки строкових коштів. В умовах виникнення кризових явищ це може створити загрози відтоку коштів та спричиняти кризу ліквідності.

Ця загроза певною мірою нівелюється виконанням банками України нормативу LCR, значення якого підтверджує те, що вони можуть покрити відтоки коштів первинними та вторинними резервами ліквідності навіть у стресових умовах.

На ФСБ впливає рівень доларизації банківських балансів (рис. 2.5).

Рисунок 2.5 – Динаміка індикаторів доларизації балансу банків України за методикою МВФ у 2014-2020 рр. (дані на початок року), %

[складено на основі 36]

Наведені дані свідчать, що попри поступове скорочення, доларизація балансів банків України є значною, перевищує рекомендований НБУ рівень у 30 %, і становить загрозу ФСБ через чутливість до зміни валютних курсів. НБУ визначає валютний ризик як системний, але відзначає, що його вагомість

поступово скорочується через зміну поведінки постачальників ресурсів (пріоритет віддається вкладенням у національній валюті), зниження попиту клієнтів на кредити в іноземних валютах, зменшення ефективності вкладень в ОВДП в іноземних валютах і, як наслідок, мінімізацію валютних диспропорцій у балансах банків. Регулятором також було продовжено дію заходів, що дестимулюють банки в нарощенні валютних позицій (норми обов'язкового резервування за валютними зобов'язаннями, підвищені вимоги до резервування за ОВДП в іноземних валютах).

На ФСБ, окрім фінансових ризиків, також впливає такий фактор, як операційний ризик, збитки від якого значно зросли через цифровізацію діяльності банків в умовах карантинних обмежень внаслідок пандемії COVID-19. За даними НБУ «сукупні витрати банків-респондентів від пов'язаного з пандемією операційного ризику становлять 468 млн.грн. – у середньому це 1,1 % від капіталу банків [37].

Основу життєздатності банків та їх фінансової стійкості формує їх здатність генерувати прибуток незалежно від змін операційного середовища. Динаміка показників прибутковості за період аналізу наведена на рисунку 2.6.

Рисунок 2.6 – Динаміка індикаторів прибутковості банків України за методикою МВФ у 2014-2020 рр. (дані на початок року), % [складено на основі 36]

У період банківської кризи 2014-2015 рр. банки України були збитковими насамперед через реалізацію кредитного ризику та спричинені ним збитки.

Період 2016-2017 рр. визначався після кризовим відновленням економіки та як наслідок прибутковою операційною діяльністю банків, але необхідність до формування резервів за кредитними операціями спричинили їх загальну збитковість.

У 2018-2019 рр. банківська система України здійснює прибуткову діяльність через зростання доходів більшими темпами, ніж витрат, та суттєве скорочення витрат банків на формування резервів за активними операціями.

У 2020 році банки України функціонували в умовах значного рівня невизначеності, спричиненого пандемією COVID-19, та її негативним впливом на економічну та соціальну стабільність в країні. Це зокрема спричинило падіння річних темпів зростання чистого процентного та комісійного доходу, зростання відрахувань на формування резервів за активними операціями та іншими ризиками банків. Наслідком цього стало зниження операційної ефективності банків – хоча операційний дохід та операційний прибуток зросли, значення показника CIR знизилося. Попри це банки отримали прибуток 41,3 млрд грн, що на третину менше ніж у 2019 році.

Отже, здатність банків України генерувати прибуток значно залежить від операційного середовища, що створює додаткові загрози для ФСБ. Найбільшу чутливість протягом 2020 року продемонстрували комісійні доходи, в той час як чистий процентний дохід лишався відносно стабільним.

Додатковим ризиком фінансової стійкості банківської системи є значна сконцентрованість прибутку – 88,2 % прибутків генерують шість банків, серед яких частка АТ КБ «ПриватБанк» становить 57,4 %.

В цілому для банків України в контексті забезпечення ФСБ загрозу становитиме звуження спредів, що може негативно впливати на чисту процентну маржу, зменшення потенціалу нарощення комісійних доходів, необхідність формування резервів за активними операціями в разі суттєвого погіршення якості портфелів активів.

Узагальнивши результати проведеного дослідження, ми визначили, що внутрішньосистемними факторами, які можуть становити загрозу ФСБ, є: ризик ліквідності, спричинений короткостроковою ресурсною базою; можливість погіршення якості активів; можливість дефіциту капіталу в разі реалізації ризиків в умовах несприятливого операційного середовища; ризики зниження прибутковості.

Дестабілізувати ФСБ також може юридичний ризик, спричинений анулюванням узгоджених з МФО антикорупційних реформ, загрозами втрати незалежності НБУ та рядом суперечливих судових справ, зокрема, пов'язаних з націоналізацією АТ КБ «ПриватБанк».

Відповідно до аналітичних матеріалів НБУ [37], визначальними факторами негативного впливу на ФСБ України можуть виступити:

- нові спалахи пандемії в умовах повільних темпів вакцинації та можливість запровадження у зв'язку з цим масштабних карантинних заходів;
- геополітичні ризики (ОРДЛО, осередки нестабільності в Білорусі та на Південному Кавказі);
- гео економічні ризики (повільне економічне відновлення в ключових країнах-партнерах, в тому числі через значне накопичення державного боргу та занадто раннє згортання програм стимулювання);
- повільний прогрес співпраці України з МВФ та спричинені цим значні ризики фінансування бюджету;
- ризик невиконання державного бюджету за доходами та секвестр витрат;
- негативні очікування населення та бізнесу.

Негативно на рівень ФСБ також можуть впливати зниження рентабельності підприємств реального сектора, зниження реального доходу населення з підвищенням схильності до заощаджень та скороченням споживчих витрат, падіння доходів індивідуальних підприємців та малого бізнесу. Зазначені фактори можуть скоротити платоспроможний попит на банківські послуги, знизити їх здатність обслуговувати борги, що негативно впливатиме на ФСБ.

2.2 Механізм забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк» та його результативність

Об'єктом дослідження є АТ КБ «ПриватБанк» – найбільший системно важливий банк України.

Механізм забезпечення ФСБ базується на організаційній структурі банку, сформованій згідно з законодавством та специфікою діяльності (рис. 2.7).

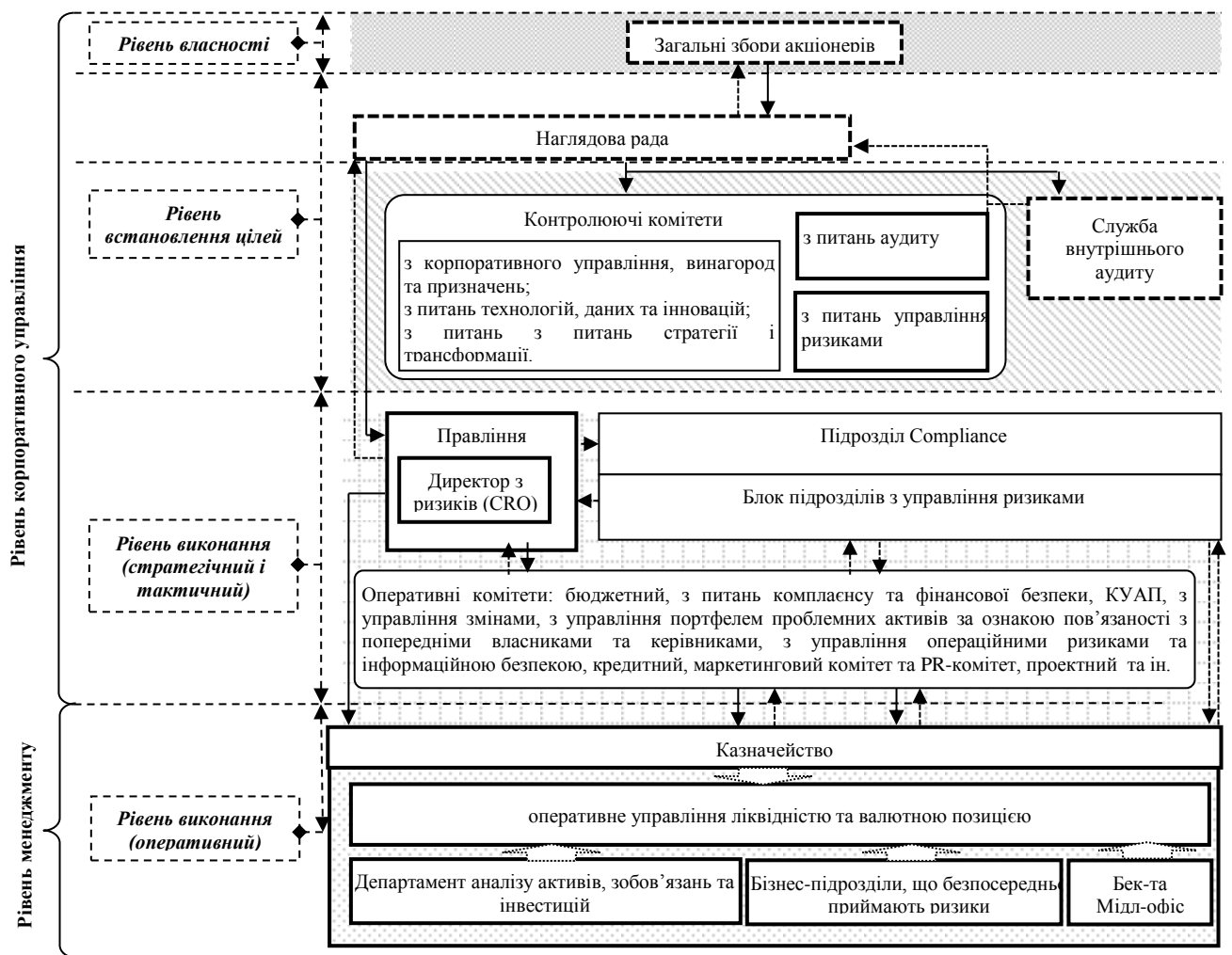

Рисунок 2.7 – Організаційне забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» [складено на основі 38]

Основою забезпечення ФСБ є плани, що визначають стратегію, бізнес-

модель та профіль ризику банку в ключових сегментах діяльності.

Стратегія банку ґрунтується на таких ключових компонентах:

- «збільшення цінності для власників та відновлення вартості недіючих кредитів для відшкодування допомоги, наданої державою;
- фокусування діяльності на роздрібному сегменті зі значною часткою в МСБ та незначною присутністю в корпоративному сегменті;
- удосконалення системи ризик-менеджменту та практик роботи з недіючими кредитами;
- оптимізація операційних витрат та організаційної структури;
- підготовка до виходу держави з капіталу (до 2022 року)» [39].

У межах цих компонент стратегія АТ КБ «ПриватБанк» спрямована на:

- «подальше нарощування якісного кредитного портфеля з переважанням роздрібного сегмента;
- підтримку оптимального та достатнього рівня ресурсної бази при подальшій політиці зниження вартості;
- трансформацію внутрішніх бізнес-процесів, що дозволять підвищити ефективність бізнесу та якість обслуговування клієнтів;
- оптимізацію та приведення до належного стану регіональної мережі відділень та банківської інфраструктури;
- впровадження якісних та інноваційних продуктів, сервісів» [38].

Стратегічні показники діяльності банку конкретизуються в оперативних планах для кожного з пріоритетних напрямків діяльності, зазначених у стратегічному плані, а також у трьох спеціальних програмах (ІТ-план, управління ризиком та організація) для зниження ризиків впровадження стратегії [38].

Базуючись на висновках, наведених у [39], визначено, що стратегічні цілі діяльності банку досягнуті частково. Найбільший прогрес досягнуто в розвитку роздрібного кредитування, але конкурентна пропозиція для корпоративного сектору та МСБ не включає необхідних продуктів, а процес кредитування не оптимізований. З точки зору забезпечення ФСБ найбільшу загрозу становить недосягнення стратегічних цілей у таких сферах, як управління ризиками та

недіючими активами, а також операційними витратами.

Реалізація контрольної функції передбачає злагоджену взаємодію наглядової ради, внутрішнього аудиту, органів ризик-менеджменту та інших структур, що забезпечують ФСБ. Ключову роль у цих процесах відіграє підрозділ внутрішнього аудиту АТ КБ «ПриватБанк», який зокрема «перевіряє наявність та оцінює ефективність роботи систем управління ризиками, відповідність цих систем видам та обсягам операцій, і внутрішнього контролю; перевіряє процес оцінки достатності капіталу з урахуванням ризиків; здійснює моніторинг дотримання вимог законодавства і внутрішніх положень; оцінює інформаційно-технічне забезпечення управління та проведення операцій; перевіряє правильність ведення і достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності та ін.» [38].

Аналітична підтримка механізму забезпечення ФСБ включає:

- розрахунок економічних нормативів відповідно до вимог НБУ;
- GAP-аналіз процентного ризику та ризику ліквідності;
- визначення обсягу первинних та вторинних резервів ліквідності, концентрації ресурсів, обсягу обов'язкових резервів тощо;
- аналіз валютної позиції та сценарний аналіз коливань курсів іноземних валют та визначення їх впливу на прибуток та капітал;
- стрес-тестування ключових банківських ризиків;
- оцінка кредитного ризику, в тому числі аналіз позичальників для визначення рівня їх кредитного ризику;
- сценарний аналіз операційного ризику [38].

Заходи банку щодо підтримки ФСБ можна поділити на превентивні, що запобігають зростанню рівня ризиків втрати понад встановлені межі, та реактивні, які створюють резерви для покриття втрат та зменшують загрозу банкрутства.

Основним превентивним заходом щодо забезпечення ФСБ є встановлення та контроль лімітів. Основою системи лімітів є нормативні показники НБУ та ліміти, розроблені аналітиками банку. Переважна частина звітів відносно ризиків формується на щоденній основі, більшість з них також розглядаються на засіданнях КУАП та правління.

Компенсація втрат АТ КБ «ПриватБанк» у разі реалізації ризиків забезпечується запровадженням наступних заходів:

- використанням застави як забезпечення кредиту, що дає можливість контролювати активи у разі невиконання зобов'язань позичальником.
- формування спеціальних резервів на індивідуальній та портфельній основі;
- формуванням резервів, що входять до складу капіталу банку та використовуються для покриття непередбачуваних втрат;
- страхуванням ризиків, пов'язаних з операційною діяльністю.

Відповідно до вимог регулятора для антикризового управління ліквідністю менеджерами банку сформовано План першочергових заходів при виникненні кризи ліквідності, який відповідає всім регуляторним вимогам та рекомендаціям.

Основою ФСБ є капітал, динаміка якого та його основних складових за період дослідження наведена на рисунку 2.8.

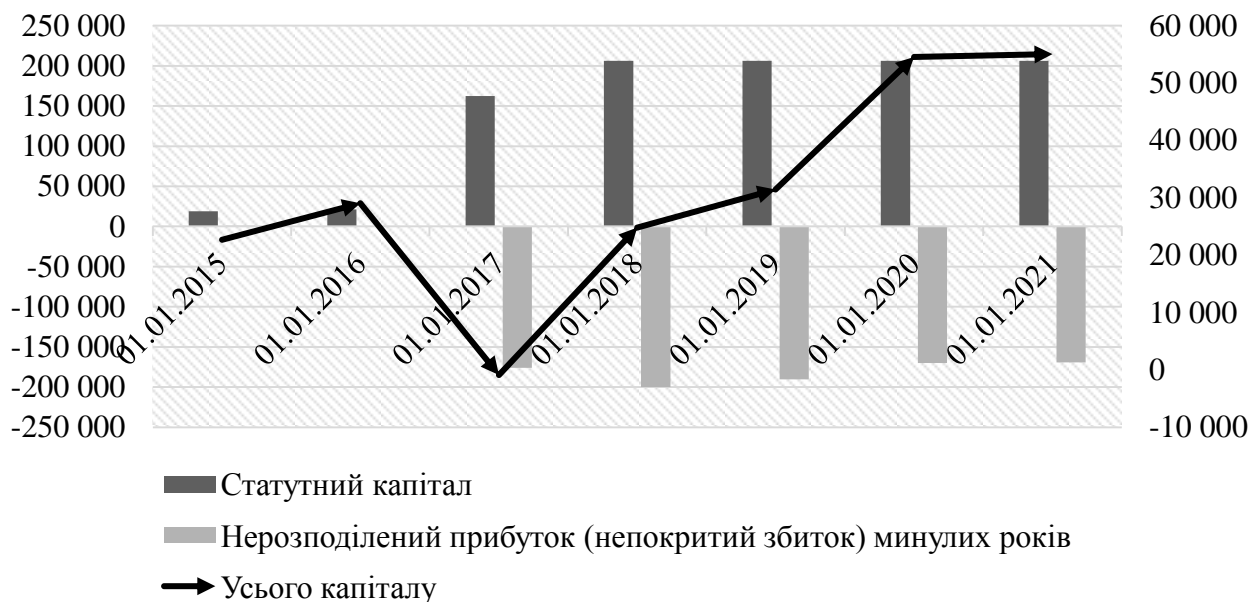

Рисунок 2.8 – Динаміка капіталу АТ КБ «ПриватБанк» та його ключових складових у 2014-2020 рр., млн грн [побудовано на основі 38, 40, 41, 42, 43]

Капітал банку складається зі статутного капіталу та резервних фондів. Внаслідок збитків минулих років, спричинених діяльністю власників до

націоналізації, банк має накопичений дефіцит, покритий внесками до статутного капіталу, здійсненими державою у 2017 році (Фондом гарантування вкладів фізичних осіб було конвертовано 29438 млн грн зобов'язань у капітал, в тому числі 10934 млн грн коштів клієнтів, 10721 випущених єврооблігацій та 7783 млн грн субординованого боргу і затвердив зміни до статуту щодо збільшення статутного капіталу до 50695 млн грн або 181,05 млн акцій). Деталізована характеристика капіталізації банку державою наведена в додатку Б.

Відповідно до стратегії розвитку банк займає «консервативну позицію щодо капіталу (CAR при 14 %) та формує консервативний портфель кредитування з адекватною вартістю ризиків» [44]. Ефективність політики управління капіталом банку після націоналізації підтверджується динамікою нормативів та додаткових показників, наведених у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2015-2020 рр. (станом на початок року) [розраховано на основі 38, 40-43]

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Економічні нормативи достатності капіталу						
Регулятивний капітал, млрд грн	25552	11562	17569	19556	19224	35257
Норматив достатності регулятивного капіталу, %	10,7	1,55	10,43	17,46	14,15	28,09
Норматив достатності основного капіталу, %	7,13	14,06
Додаткові показники достатності капіталу						
Показник надійності, %	11,81	-0,43	10,78	12,56	21,01	16,52
Фінансовий важіль	8,47	0	9,28	7,96	4,76	6,05
Показник участі власного капіталу в активах, %	10,56	-0,43	100,00	11,16	17,36	14,18
Мультиплікатор капіталу	9,47	-232,61	1,00	8,96	5,76	7,05

За результатами розрахунків ми виявили, що достатність капіталу була найгіршою у 2017 році, коли була визнана реальна вартість кредитного портфеля та застав банку. Після націоналізації значення всіх показників достатності капіталу, що аналізуються, значно покращились. Це позитивно впливає на рівень ФСБ. Контроль за дотриманням нормативів достатності капіталу, встановлених НБУ, здійснюється за допомогою щомісячних звітів.

Підтвердженням достатності капіталу є результати стрес-тестування, проведені НБУ, відповідно до яких в банку не зафіксовано дефіциту капіталу ні за базовим, ні за несприятливим макроекономічним сценарієм.

Як було визначено в теоретичній частині дослідження та за результатами аналізу фінансової стійкості банківської системи України для забезпечення необхідного рівня ФСБ потрібні стабільні, довгострокові та збалансовані за строками джерела ресурсів.

Характеристика ресурсної бази АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі складових та строків погашення наведена на рисунку 2.9.

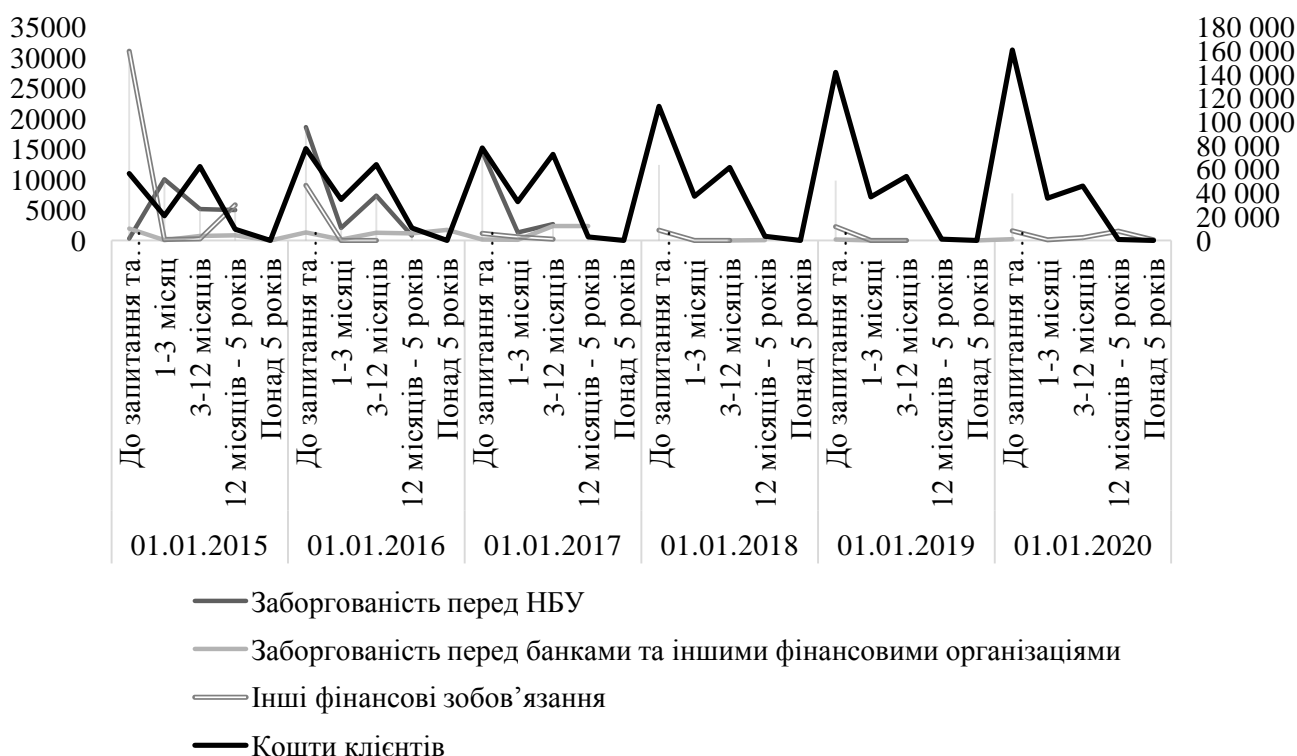

Рисунок 2.9 – Динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі строків погашення за 2014-2019 рр., млн грн [побудовано на основі 38, 40-43]

Узагальнення результатів аналізу дозволило визначити, що ресурсну базу АТ КБ «ПриватБанк» формують кошти клієнтів, частка яких за період аналізу зросла від 69 % на початок 2015 року до 95,4 % на кінець 2019 року. В них домінують кошти фізичних осіб в національній валюті зі значною часткою поточних рахунків. З точки зору впливу на ФСБ це є негативним, оскільки наявна значна залежність від одного джерела ресурсів з невизначеними параметрами.

Додаткові загрози ФСБ в частині джерел формування ресурсів становлять їх строкові характеристики. Протягом періоду дослідження в коштах клієнтів зростає частка ресурсів до запитання та строком до 1 місяця – з 44 % станом на початок аналізу до 66 % станом на 01.01.2020. Така структура ресурсної бази генерує загрози втрати ліквідності у разі неочікуваного відтоку коштів з рахунків.

Частково ризик ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» знижується через диверсифікованість коштів клієнтів, що мають різні характеристики та графіки використання. У стабільних умовах такі ресурси набувають характер умовно-постійних, при цьому вони мають нижчу вартість. Додатковий захист від загрози втрати ліквідності формують буфери ліквідності, сформовані банком як результат виконання нормативу LCR.

Як було визначено, значною мірою на рівень ФСБ впливає якість активів, насамперед рівень кредитного ризику та частка недіючих кредитів. Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за період аналізу наведена на рисунку 2.10.

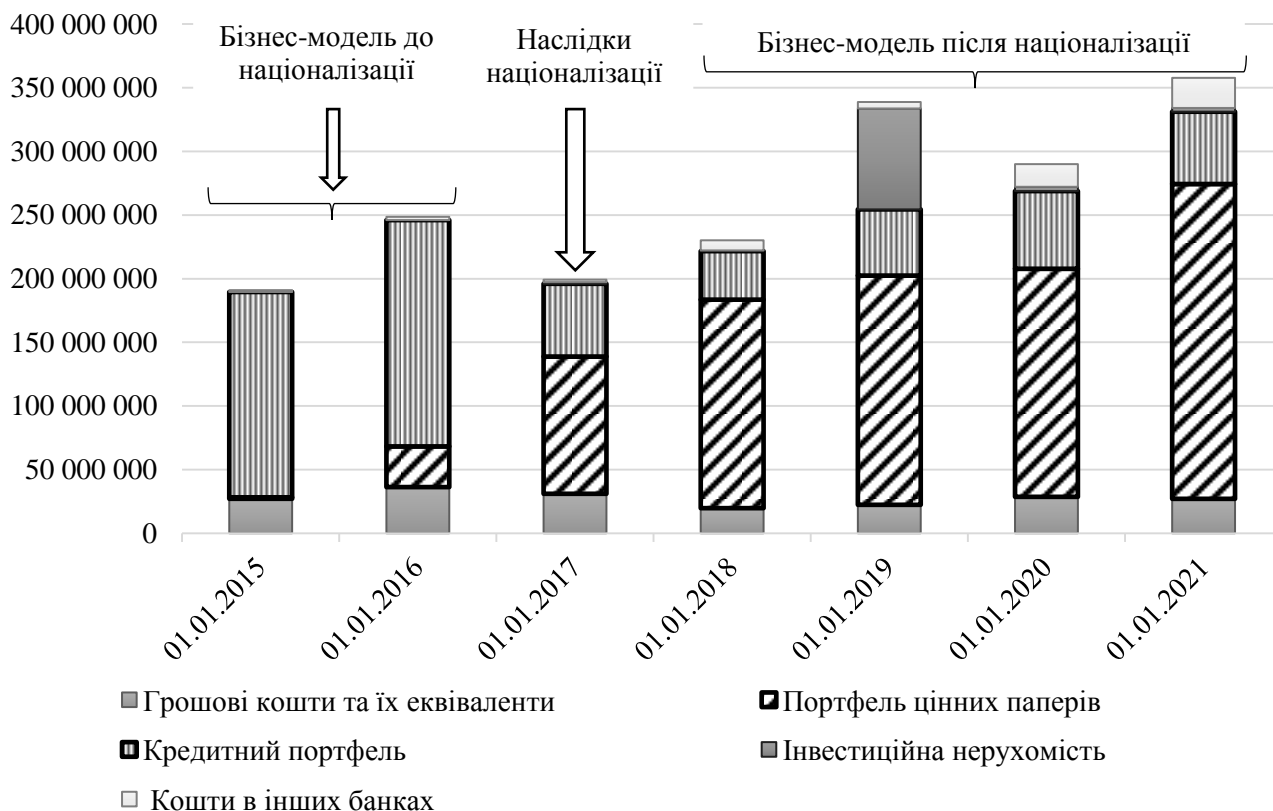

Рисунок 2.10 – Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» за найбільш значущими складовими за 2014-2020 рр., тис. грн [побудовано на основі 38, 40-43]

Результати аналізу динаміки та структури активів банку дозволили виявити трансформацію бізнес-моделі у сфері пріоритетних напрямів розміщення ресурсів. До націоналізації основну частку в активах займав кредитний портфель. Після переоцінювання їх якості та вартості забезпечення кредитний портфель знецінився, внаслідок чого його частка в активах скоротилась від 79 % на початок 2015 року до 19 % станом на початок 2021 року, при цьому 76,7 % кредитів наразі класифіковано як недіючі (рис. 2.11а).

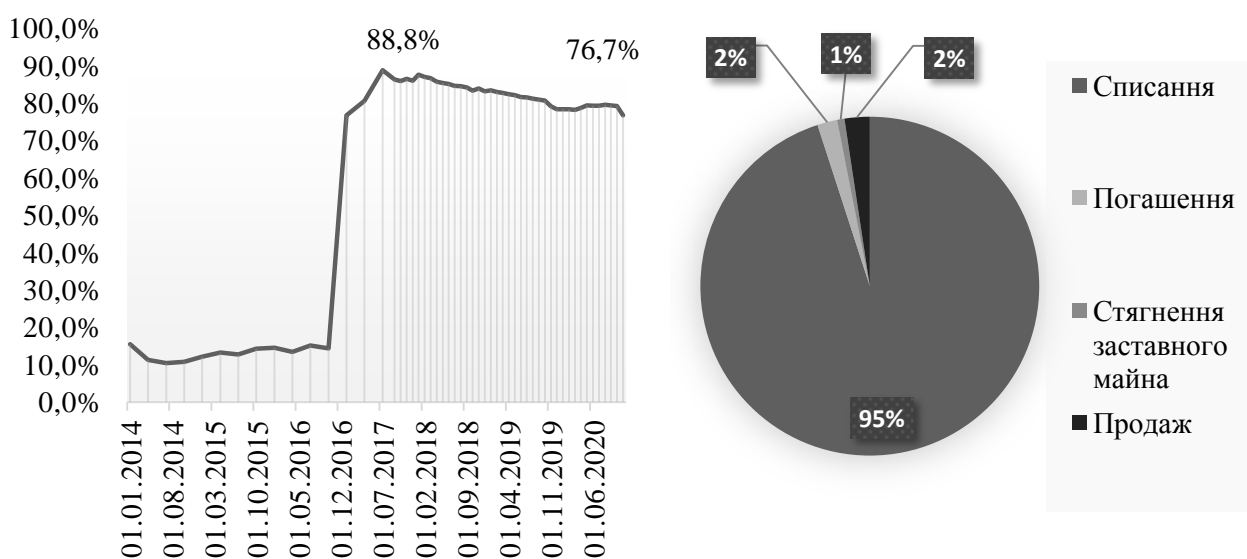

Рисунок 2.11_а – Частка недіючих кредитів в АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2014 по 01.11.2020

Рисунок 2.11_б – Заходи щодо зниження недіючих кредитів в АТ КБ «ПриватБанк» до кінця 2022 р.

Дані рисунку 2.11_а свідчать, що частка недіючих кредитів, попри їх скорочення майже на 12 вп., є значною. Основним заходом для врегулювання недіючих кредитів, як свідчать дані, наведені на рисунку 2.12_б, є їх ліквідація «шляхом списання, враховуючи малоймовірність повернення боргу. АТ КБ «ПриватБанк» також продовжує судове врегулювання недіючих кредитів, попри списання, адже воно не є прощенням боргу» [37].

Слід наголосити на тому, що стратегічною метою банку є нарощення якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів МСБ. Разом з тим,

як було з'ясовано в підрозділі 2.1 цієї роботи, саме ця складова кредитного портфеля є найбільш вразливою до погіршення якості на сучасному етапі функціонування банківської системи в умовах пандемії COVID-19. Тому для запобігання загрозам втрати ФСБ необхідно вдосконалювати кредитну політику, стандарти кредитування та інструментарій управління кредитними ризиками.

Трансформація бізнес-моделі банку призвела до значного нарощення в активах вкладень у цінні папери (частка зростає з 0,5 % у 2015 до 64 % у 2020 році), при цьому майже половину активів становлять ОВДП.

Для забезпечення покриття попиту на ліквідність банк сформував буфери ліквідності, частка яких на останню звітну дату становила 13,7 %. Оскільки близько 90 % коштів клієнтів покриті ліквідними коштами, а банк виконує всі нормативи ліквідності, включаючи LCR, рівень буферів ліквідності є достатнім.

Узагальнивши результати аналізу активів банку, ми вважаємо, що ключовими загрозами в контексті забезпечення ФСБ є недостатня диверсифікація активів з домінуванням портфеля цінних паперів та значна частка недіючих кредитів.

Основа ФСБ формує здатність банку генерувати стабільний прибуток. Зважаючи на прибуткову діяльність банку після націоналізації та достатньо високі показники рентабельності (рис. 2.12), вважаємо, що цей фактор не чинить негативного впливу на рівень ФСБ.

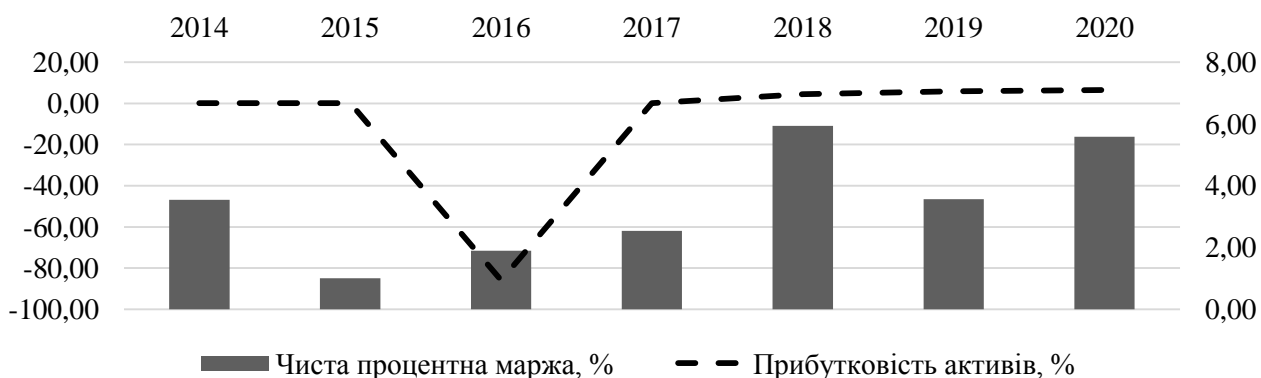

Рисунок 2.12 – Динаміка показників ефективності АТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2020 рр. [побудовано на основі 38, 40-43]

Наведені дані свідчать, що банк функціонує ефективно, що позитивно впливає на рівень ФСБ, при цьому відбулось зростання показників ефективності, як в абсолютному значенні, так і порівняно з іншими банками.

У 2020 році банк займає перше місце за часткою комісійних доходів (майже 40 % доходів банківської системи України; частка в загальних доходах банку – 35 %) завдяки ефективній платіжній моделі та як наслідок лідерству за безготівковими та касовими розрахунками. Чистий комісійний дохід формує значну частину прибутку та є важливим фактором стійкості його бізнес-моделі.

АТ КБ «ПриватБанк» також є лідером у сфері отримання процентного прибутку (частка в загальних доходах – 40 %; частка в банківській системі – 25 %). Досягнення таких високих показників стало можливим завдяки продовженню роботи щодо підвищення процентної маржі за банківськими продуктами.

У контексті впливу на ФСБ негативною є залежність банку від торгового результату (частка в загальних доходах – 22 %; 55 % торгового результату банківської системи України). Це зумовлено тим, що його основна складова – переоцінка ОВДП-портфеля внаслідок ослаблення курсу гривні (позитивний результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями склав 14,7 млрд грн).

Як було охарактеризовано в підрозділі 2.1 цієї роботи, на поточному етапі розвитку банківської системи зростає рівень кредитного ризику, що своєю чергою вимагає збільшення витрат на формування резервів для покриття очікуваних витрат за активними операціями банків.

Відрахування до резервів під кредитний ризик у 2019 році сягнули мінімальних рівнів, витрати на них становили 364 млн грн або 2 % всіх витрат. Зі зростанням кредитного ризику у 2020 році витрати банку на формування резервів підвищилися до 9 565 млн грн, що склало 34 % всіх витрат банку.

Оскільки поточна ситуація з поширенням коронавірусної інфекції та її економічними та соціальними наслідками залишається невизначеною, протягом 2021 року якість кредитного портфеля може погіршитись, що вимагатиме

зростання розміру витрат банку на доформування необхідних резервів. У разі значного зростання витрат це тиснутиме на прибутковість та негативно впливатиме на ФСБ. Ураховуючи загальний рівень кредитного ризику, потенціал зниження витрат на резервування незначний.

Значний вплив на ФСБ має валютний ризик, що визначається розмірами відкритих валютних позицій (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Зміна фінансового результату АТ КБ «ПриватБанк» за 2014-2019 рр. у результаті змін курсів іноземних валют, млн грн [складено на основі 38, 40-42]

Назва	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020
Валютна позиція банку						
Долар США	(11 120)	(5 405)	(68 219)	(58 397)	(51 448)	(38 805)
Євро	(790)	(5 470)	(11 383)	(10 426)	569	(146)
Інші іноземні валюти	313	228	364	300	173	(32)
Вплив на фінансовий результат банку зростання курсу іноземних валют						
Долари США	на 50%	на 10%	на 10%	на 20%	на 20%	на 20%
	10 840	34	(6 599)	(11 106)	(10 642)	(8 093)
Євро	на 50%	на 10%	на 10%	на 10%	на 10%	на 10%
	(396)	(547)	(1 138)	(959)	57	(15)
Інші іноземні валюти	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%
	16	11	18	15	9	(2)
Вплив на фінансовий результат банку зниження курсу іноземних валют						
Долари США	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%
	507	449	3 288	2 777	2 661	2 023
Євро	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%
	40	274	569	479	(28)	7
Інші іноземні валюти	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%	на 5%
	16	(11)	(18)	(15)	(9)	2

Наведені дані свідчать, що найбільший рівень валютного ризику АТ КБ «ПриватБанк» має за позицією в доларах США, абсолютний розмір якої максимальний. Позитивним є зменшення розміру валютної позиції в цій валюті у 2019 році на 12,643 млн грн. Позиції в інших валютах є незначними та мають негативного впливу на ФСБ. Оскільки валютна позиція протягом періоду аналізу є короткою, зростання курсу долара США негативно впливатиме на ФСБ.

Оскільки від початку пандемії коронавірусу курс національної валюти помірно коливався під впливом ринкових факторів з загальним трендом до зниження, банк не зазнавав суттєвих збитків та уникнув статистичного ефекту зростання доларизації. В той же час, АТ КБ «ПриватБанк» не дотримується нормативу ризику загальної довгої відкритої валютної позиції, встановленого НБУ, що визначає вплив рівня валютного ризику на ФСБ як негативний.

На ФСБ впливає процентний ризик, про рівень якого свідчать наявні процентні розриви між активами та зобов'язаннями (рис. 2.13).

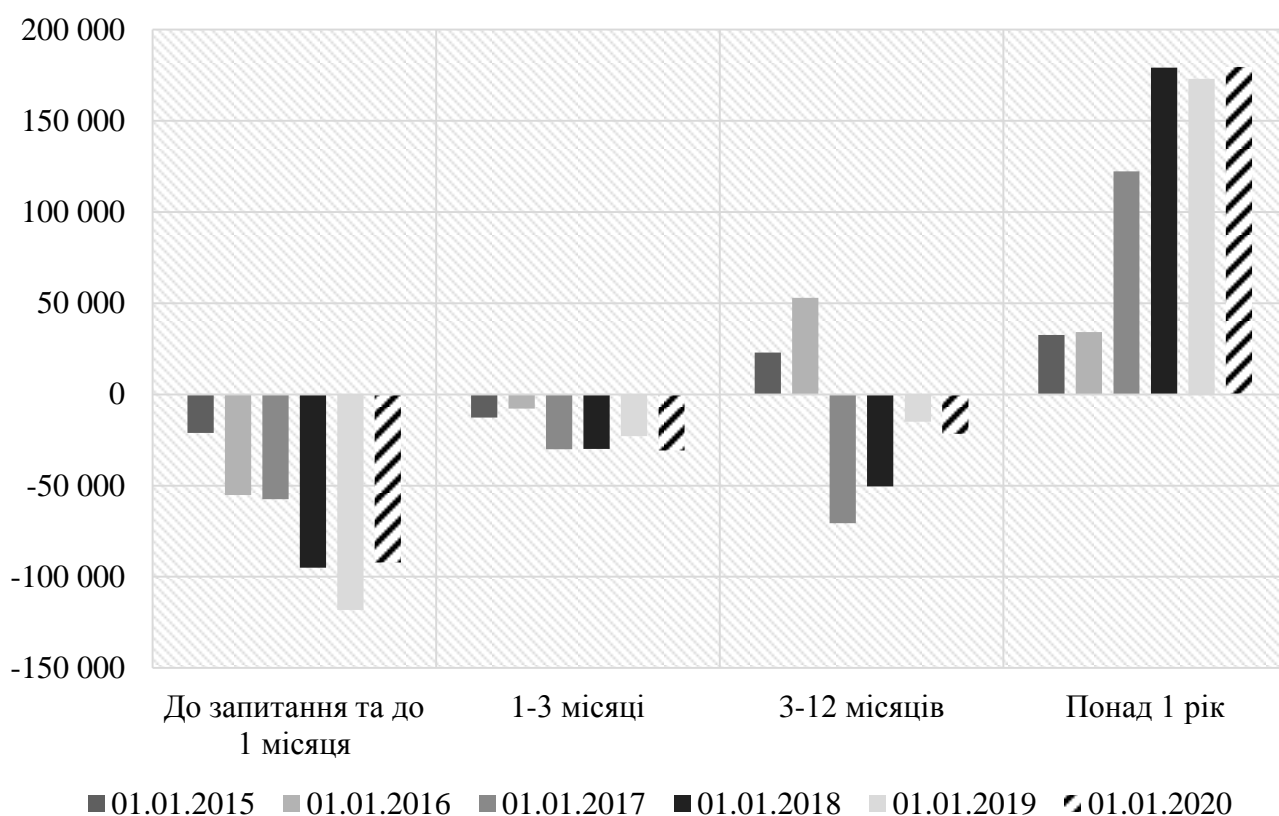

Рисунок 2.13 – Динаміка процентних розривів АТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2019 рр., млн. грн. [складено на основі 38, 40-42]

За результатами аналізу визначимо як позитивне з точки зору впливу на ФСБ скорочення процентного розриву в періоді до 1 місяця на 26 млн грн (негативний дисбаланс), хоча в умовах довгострокового тренду зниження

процентних ставок цей вид розриву генерує для банку додаткові доходи. Так, при зниженні процентної ставки на 1 % у періоді до 1 місяця прибуток збільшується на 921,19 млн грн (станом на 01.01.2020).

Негативним у контексті ФСБ є зростання процентного розриву в періоді понад один рік на 6,6 млн грн (позитивний дисбаланс, для банку сприятливим є зростання ринкових процентних ставок). Так, при підвищенні процентної ставки на 1 % у цьому періоді прибуток знизиться на 1795,38 млн грн (станом на 01.01.2020). Зважаючи на це, в контексті забезпечення ФСБ менеджменту необхідно приділити увагу забезпеченості збалансованості активів та зобов'язань, особливо в періодах із найбільшими розривами – у періоді понад 1 рік.

Передумовою забезпечення ФСБ є підтримка ліквідності на належному рівні без зростання витрат на покриття дефіциту ліквідності. Індикатором наявності ризику ліквідності виступають розриви ліквідності (рис. 2.14).

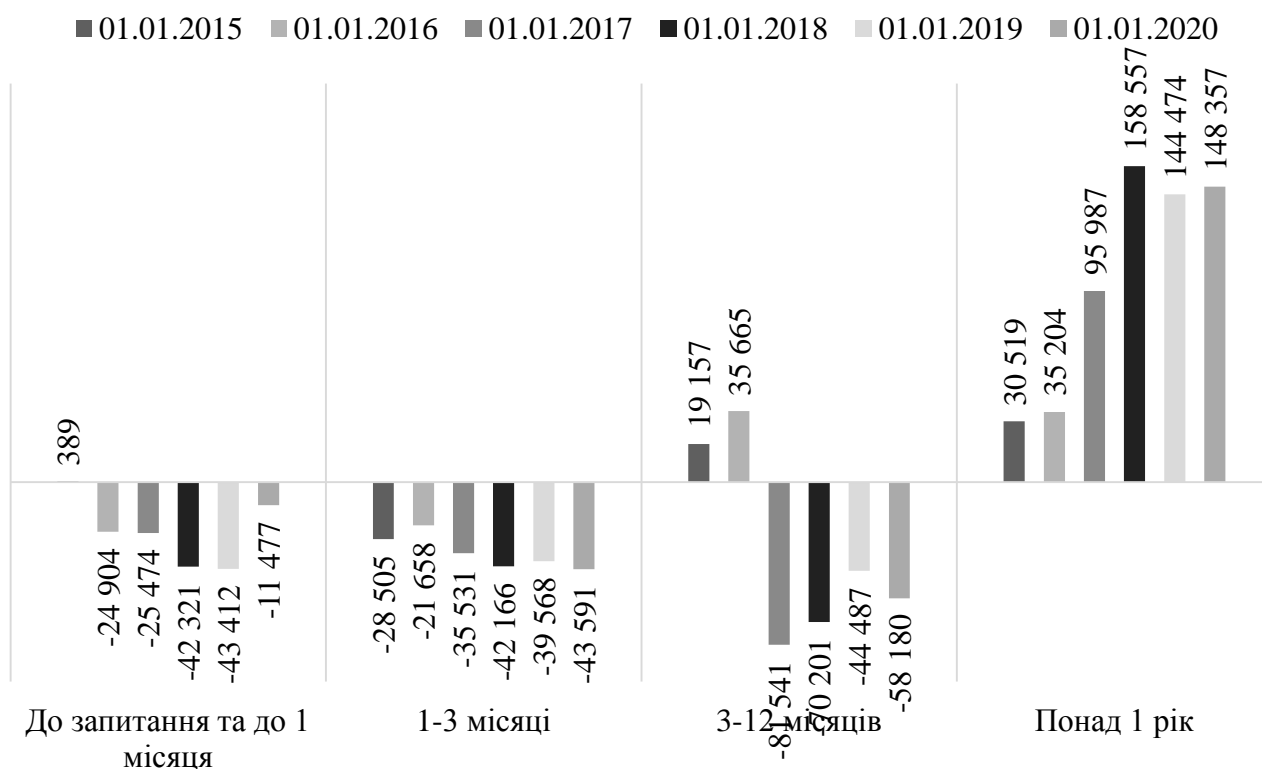

Рисунок 2.14 – Динаміка чистого розриву ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2019 рр., млн грн [складено на основі 38, 40-42]

Наведені на рисунку дані свідчать, що банк має розриви ліквідності між активами та пасивами за строками погашення понад 1 рік, що постійно зростають протягом періоду дослідження. Ця проблема притаманна всім банкам України – строковість джерел фондування не відповідає строкам їх розміщення в активи. Це створює тиск на ліквідність банку.

За даними звітності АТ КБ «ПриватБанк» [38] наявний розрив ліквідності є контрольованим та не загрожує здатності своєчасно та в повному обсязі розраховуватись за зобов'язаннями. Банк має достатній обсяг ліквідних активів (цінні папери зі строком погашення понад 1 рік). Крім того, банком підписано рамкову кредитну угоду з НБУ строком на 10 років, що дозволяє йому отримувати кредити рефінансування, овернайт, репо під заставу державних цінних паперів за необхідності.

Достатній рівень ліквідності підтверджується тим, що значення всіх економічних нормативів значно перевищують норми, встановлені НБУ:

- норматив короткострокової ліквідності (Н6) складає 92,92 % на 01.01.2021 (на 01.01.2020: 100,41 %; на 01.01.2019: 97,74%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 60 %;

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCRBB) складає 278,23 % на 01.01.2021 (на 01.01.2020: 268,26 %; на 01.01.2019: 263,61 %) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 100 % (на 01.01.2019: не менше 80 %);

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) в іноземній валюті (LCRIB) складає 218,18 % на 01.01.2021 (на 01.01.2020: 307,71 %; на 01.01.2019: 102,03 %) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 100 % (на 01.01.2019: не менше 50 %) [2, 4].

Специфічною загрозою втрати ФСБ, не притаманною іншим банкам України, є високий рівень юридичного ризику, пов'язаного з судовими справами, а саме:

- АТ КБ «ПриватБанк» до його колишніх власників з метою відшкодування збитків у зв'язку зі схемами, які мають усі ознаки шахрайства та

відмивання коштів та які, як вважає банк, було реалізовано його колишніми власниками;

- позови колишніх власників щодо скасування націоналізації АТ КБ «ПриватБанк» та поверненню їх часток. Суд першої інстанції у 2019 році визнав націоналізацію незаконною, що негативно вплинуло на рівень фінансової стійкості банку та призвело до зростання індексу фінансового стресу в країні;
- позови щодо оформлення переходу заставного майна у власність банку до націоналізації та інші судові справи.

Зважаючи на високий рівень юридичного ризику, у 2020 році додатково відбулося значне одноразове формування резервів під юридичні ризики.

Підсумовуючи аналіз всіх вищенаведених показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк», можна охарактеризувати рівень ФСБ як стійкий. Загрози ФСБ полягають у короткостроковому характері ресурсної бази; значній частці недіючих кредитів, оскільки кредити, надані компаніям колишніх власників, були визнані недіючими після націоналізації; сконцентрованості активів на вкладеннях в державні цінні папери, що є наслідком докапіталізації ОВДП; незбалансованості активів та зобов'язань у періоді понад 1 рік. Специфічною загрозою втрати ФСБ, не притаманною іншим банкам України, є високий рівень юридичного ризику, що вимагає формування резервів для його покриття.

Позитивним в контексті забезпечення ФСБ є життєздатна бізнес-модель банку, що полягає в високодохідному споживчому кредитуванні та моделі платіжного банку, що сприяє зростанню комісійного доходу від операцій із населенням.

Основною загрозою ФСБ, що генерується зовнішнім середовищем, є невизначеність, спричинена пандемією COVID-19, та погіршенням у зв'язку з цим стану економічного та соціального стану в країні.

Зважаючи на те, що в банку сформоване достатнє забезпечення механізму ФСБ та сформований відповідний інструментарій, вважаємо, що банк в змозі вчасно ідентифікувати фактори, що можуть спричинити загрозу втрати ФСБ та адекватно реагувати на них.

2.3 Удосконалення забезпечення фінансової стійкості банку на основі стрес-тестування

Концепція механізму забезпечення ФСБ на сучасному етапі розвитку банківської системи базується на розумінні того, що банки завжди мають бути готовими до настання кризи, тобто мати достатні резерви капіталу та ліквідності для покриття неочікуваних втрат у разі реалізації можливих, але малоймовірних подій.

Стрес-тестування ФСБ у найбільш загальному вигляді передбачає:

- визначення ключових показників, які характеризують ФСБ;
- визначення основних несприятливих факторів (подій, шоків) внутрішнього та зовнішнього походження, які впливають на ФСБ та можуть суттєво знизити її рівень;
- визначення впливу несприятливих факторів (подій, шоків) внутрішнього та зовнішнього походження на ключових показників, які характеризують ФСБ на основі тестування з використанням сукупності загальних та специфічних методів, моделей та інструментів;
- визначення необхідних превентивних та / або реактивних заходів для підвищення ФСБ до малоймовірних, але можливих несприятливих подій (зміна бізнес-моделі банку, зміна політик та процедур управління ризиками, перегляд плану капіталізації банку, зміна політики розподілу прибутку та дивідендної політики).

Дослідження сутності та основних видів стрес-тестування в цілому та з урахуванням специфіки діяльності банків покладено в основі ефективного його проведення.

За результатами проведеного дослідження ми запропонували розглядати стрес-тестування фінансової стійкості за методологічним та процедурним підходами (рис. 2.15).

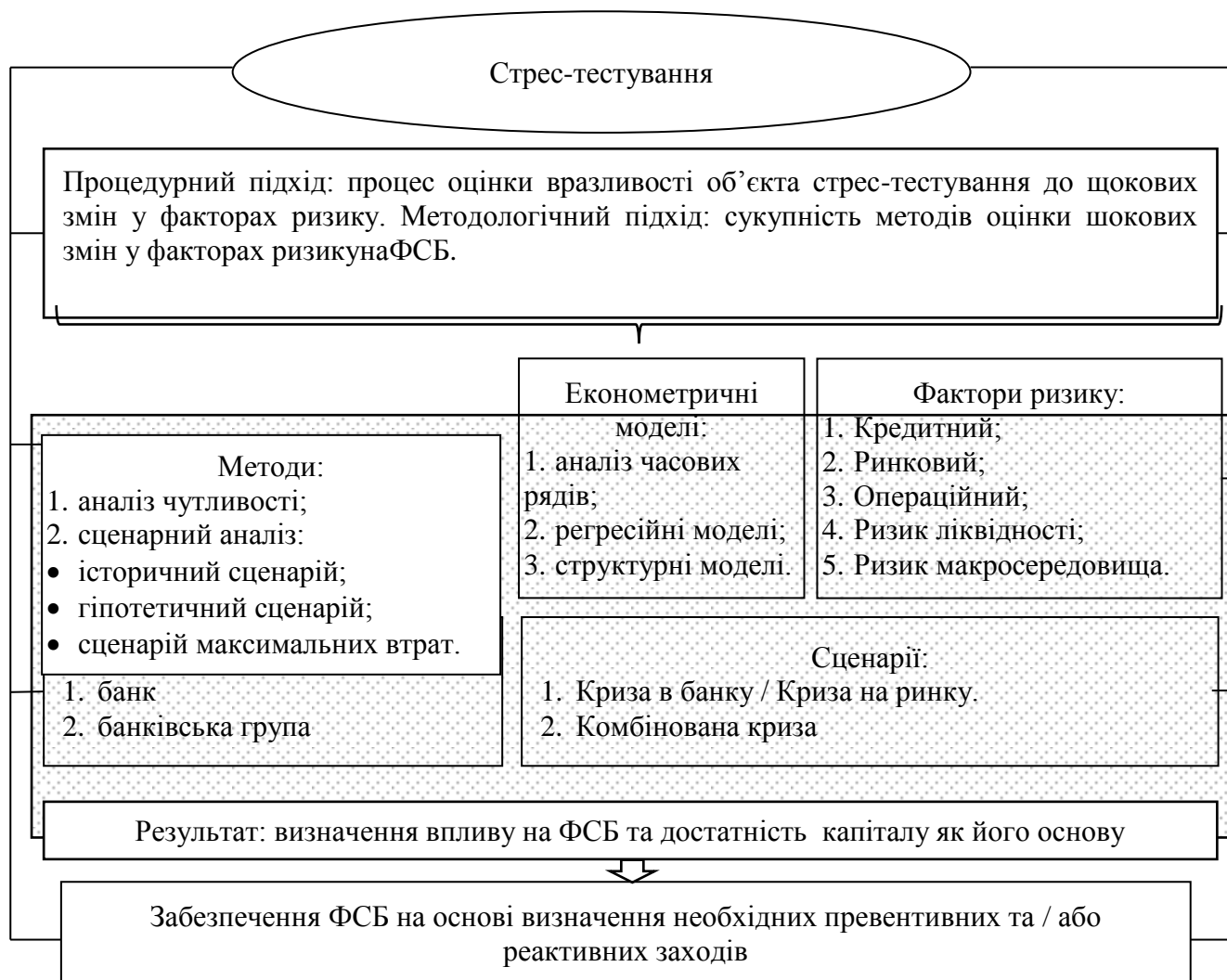

Рисунок 2.15 – Сутність, види та основні аспекти стрес-тестування ФСБ
[узагальнено автором]

Попри те, що наразі резерви капіталу банків України є достатніми для покриття неочікуваних втрат, подальша невизначеність операційного середовища через пандемію коронавірусної інфекції COVID-19 можуть спричинити дефіцит капіталу, особливо в тих банках, які мають ризиковий профіль бізнес-моделі та низькі стандарти управління ризиками, зокрема кредитним. Зважаючи на зазначене та враховуючи результати аналізу ФСБ, проведені в попередніх підрозділах роботи, вважаємо за доцільне як ключовий показник, що характеризує ФСБ, використовувати достатність капіталу.

Базуючись на цьому підході та вивченні закордонного та вітчизняного досвіду стрес-тестів в банках, ми сформуваємо авторський підхід до стрес-тестування в механізмі забезпечення ФСБ (рис. 2.16).

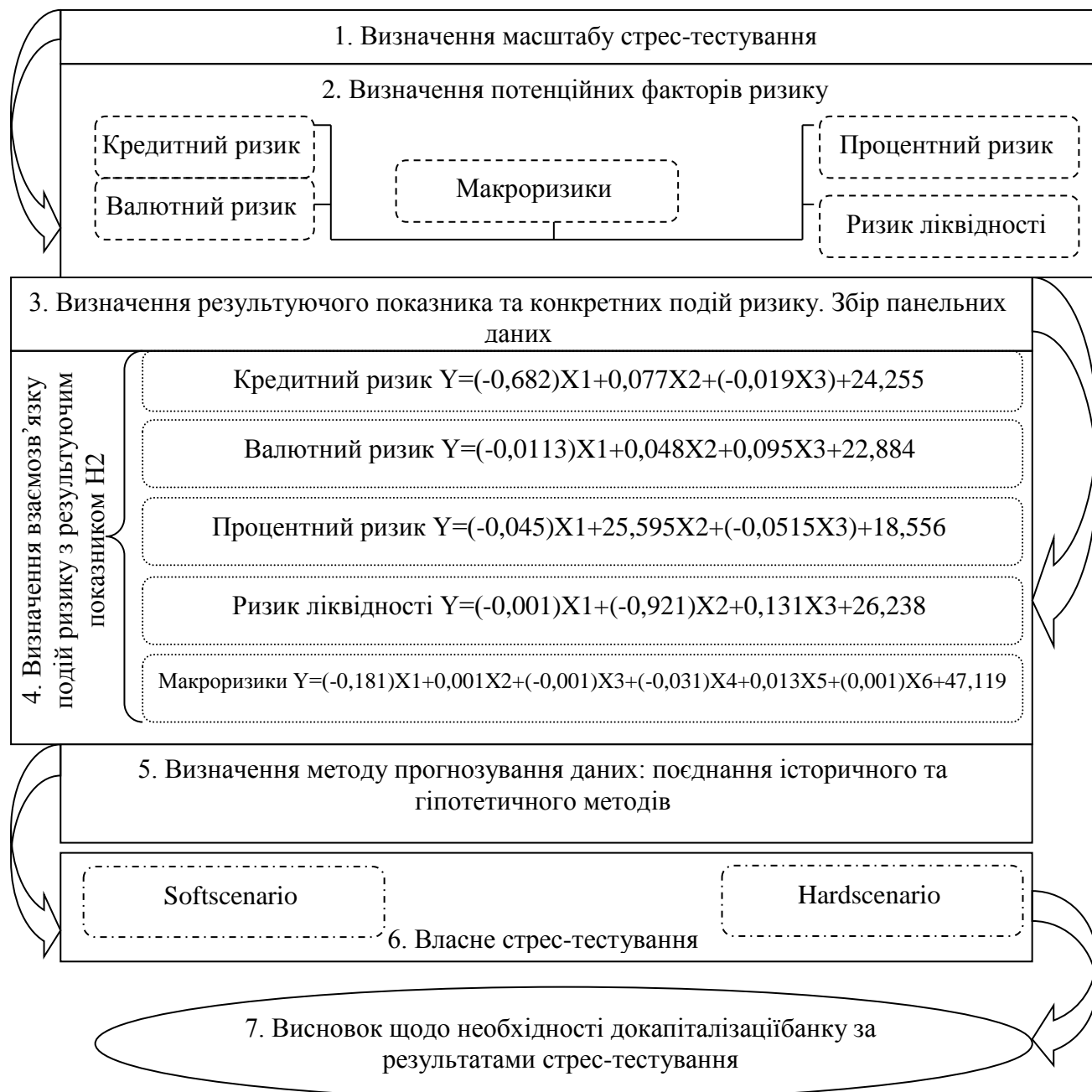

Рисунок 2.16 – Науково-методичний підхід до стрес-тестування ФСБ [розроблено автором на основі проведених розрахунків]

Першим етапом науково-методичного підходу до стрес-тестування ФСБ є обрання масштабу стрес-тесту (комплексний чи тематичний).

Наступний етап передбачає визначення факторів, які найбільшою мірою впливають на ФСБ.

Дослідження виявило наступні фактори ризику, до яких найбільш чутливі банки на сучасному етапі розвитку банківської системи України (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Фактори ризику, що враховуються при стрес-тестуванні ФСБ
*[розраховано автором]

Група ризику	Фактори ризику	R ² , %
Кредитний ризик	Міграція кредитів за рівнем якості на 5, 10 %	86,8
	Зростання співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу на 5, 10 %	
	Зростання співвідношення великих відкритих позицій до капіталу на 5, 10 %	
Валютний ризик	Зростання офіційного курсу гривні до долара (грн за 100 дол. США) на 10, 20 %	89,1
	Зростання співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу на 5, 10 %	
	Зростання співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів на 5, 10 %	
Процентний ризик	Зростання облікової ставки НБУ на 1, 2 пп.	92,1
	Зниження ставки UIIR на 1, 2 пп.	
Ризик ліквідності	Зниження обсягу коштів клієнтів на 5, 10 %	76,3
	Зростання відношення ліквідних активів до сукупних активів на 5, 10 %	
	Зниження відношення ліквідних коштів до короткострокових зобов'язань банку на 5, 10 %	
Макроризики	Зниження обсягу реального ВВП на 5, 10	86,1
	Зниження індексу обсягу сільськогосподарського виробництва на 3, 5 %	
	Зниження індексу промислової продукції на 3, 5 %	
	Зростання обсягів імпорту на 2, 4 %	
	Зниження обсягів експорту на 3, 5 %	
	Зростання індексу споживчих цін на 5, 10 %	

* дослідження охоплювало щоквартальний панельний ряд даних з 2015 по 2020 роки.

За результатами дослідження як результативний показник стрес-тестування визначено норматив адекватності регулятивного капіталу (H2), та виділено основні фактори ризику, що мають високий рівень кореляції з ним.

На наступному етапі побудовано рівняння регресії за кожним фактором ризику. Регресійний аналіз виявив найбільш впливові фактори ризику:

- прямий зв'язок – ставка UIIR; відношення ліквідних коштів до короткострокових зобов'язань; частка кредитів в іноземній валюті у кредитному портфелі;

- обернений зв'язок – частка ліквідних активів у сукупних активах; частка недіючих кредитів та обсяг ВВП.

Поєднання історичного та гіпотетичного методів прогнозування даних (5-ий етап) дало змогу здійснити власне стрес-тестування (6-ий етап) за двома сценаріями, як це представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка прогнозованого значення нормативу адекватності регулятивного капіталу банківської системи України у розрізі видів ризику та сценаріїв з 01.07.2021 по 01.01.2022 рр., %[розраховано автором]

Прогнозований Н2		01.07.2021	01.10.2021	01.01.2022
Кредитний ризик	Softscenario	15,748	14,822	13,851
	Hardscenario	13,943	11,912	10,000
Валютний ризик	Softscenario	14,954	12,618	10,023
	Hardscenario	10,541	10,000	10,000
Процентний ризик	Softscenario	18,298	16,904	15,396
	Hardscenario	16,775	14,432	11,808
Ризик ліквідності	Softscenario	16,024	14,207	12,339
	Hardscenario	12,440	10,000	10,000
Макроризики	Softscenario	15,733	14,710	13,589
	Hardscenario	13,749	11,297	10,000

Проведене стрес-тестування показало, що, у разі реалізації шокових подій, адекватність регулятивного капіталу банківської системи України погіршиться. Так, через квартал (01.07.2021), адекватність регулятивного капіталу за «hardscenario» досягне 12 %, що хоча й відповідатиме встановленим нормам, але потребуватиме вжиття антикризових заходів як з боку НБУ, так і з боку банків другого рівня.

Зазначимо, що найбільш впливовими сферами ризику є кредитний, валютний та ризики макросередовища. Водночас зважаючи на низьку ймовірність реалізації «Hardscenario» стрес-тестування ФСБ, проведений аналіз підтверджує достатній рівень капіталізації банківської системи України.

Адекватність запропонованого науково-методичного підходу дає змогу здійснити стрес-тестування банків на мікрорівні. Об'єктом дослідження обрано АТ КБ «ПриватБанк», що є найбільшим та системно важливим банком України, і

зниження рівня ФСБ призведе до суттєвого зниження фінансової стійкості банківської системи в цілому.

Результати стрес-тестування АТ КБ «ПриватБанк» подано на рисунку 2.17.

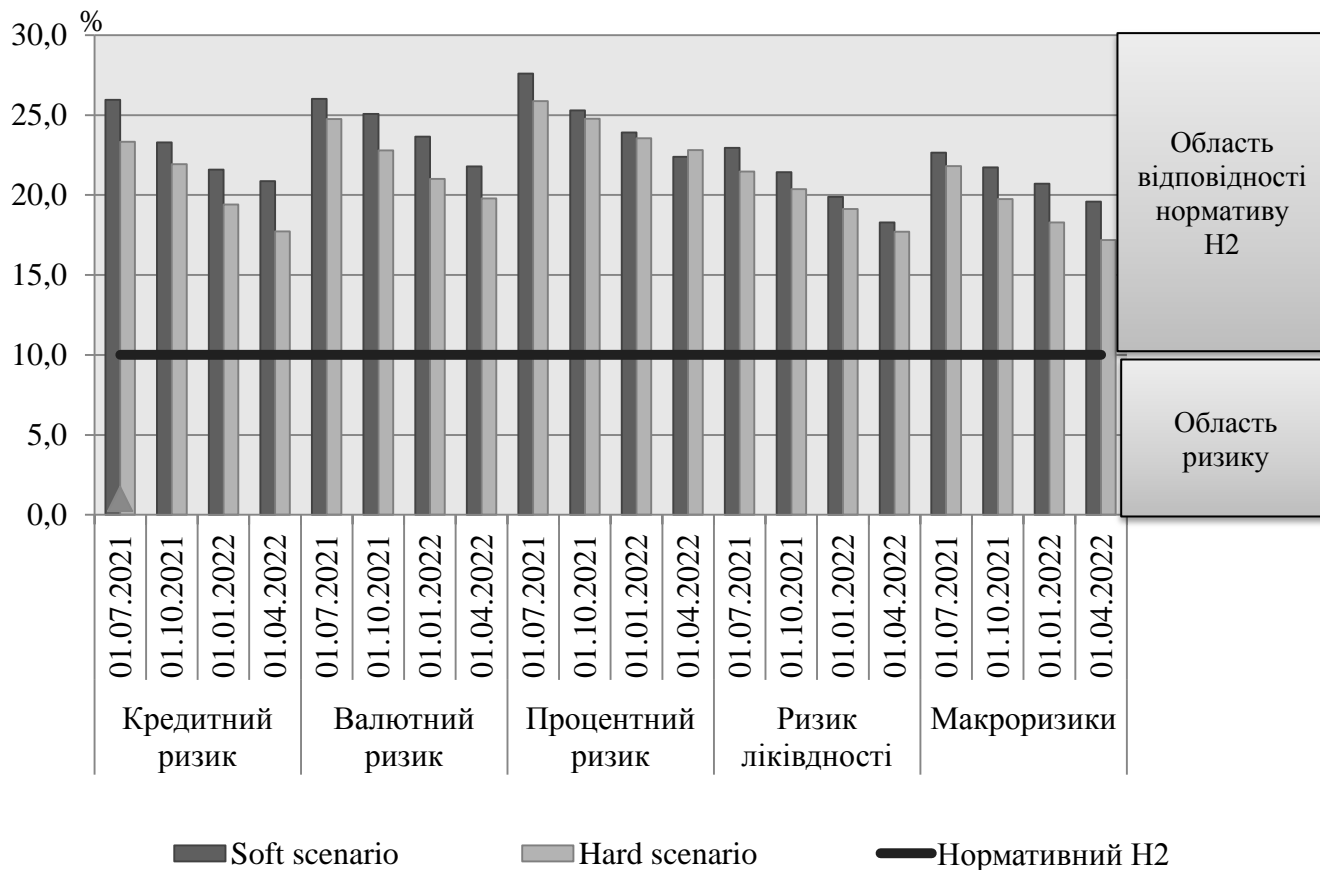

Рисунок 2.17 – Динаміка прогнозованого значення нормативу адекватності регулятивного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі видів ризику та сценаріїв з 01.07.2021 по 01.01.2022, %[розраховано автором]

Результати стрес-тестування свідчать, що найбільш негативного впливу адекватність регулятивного капіталу даного банку зазнає унаслідок реалізації шоків факторів макроризиків та кредитного ризику. Водночас банк є достатньо стійким до всіх можливих негативних подій, які ми визначили за розробленим підходом. Це підтверджує висновки, отримані за результатами аналітичної частини дослідження – стійка бізнес-модель банку, що генерує достатній рівень прибутку та формує внутрішні джерела поповнення капіталу.

Стрес-тестування за авторським науково-методичним підходом дало змогу: виявити вплив внутрішніх факторів ризику та макроризиків на прогностні значення нормативу адекватності регулятивного капіталу як на макрорівні (банківська система), так і на мікрорівні (АТ КБ «ПриватБанк»).

Отримані результати підтверджують достатній рівень фінансової стійкості всіх об'єктів, обраних для стрес-тестування. Водночас крім однакової чутливості до макроризиків, було виявлено різні зони вразливості на макрорівні (банківська система) і на мікрорівні (АТ КБ «ПриватБанк»). Це формує аналітичне підґрунтя для застосування регуляторних та управлінських впливів превенції та реакції на кризові явища, що забезпечить достатній рівень ФСБ.

ВИСНОВКИ

За результатами теоретичного дослідження зроблено наступні висновки.

За результатами аналітичної частини кваліфікаційної роботи автор виокремив наступні внутрішньо системні фактори, що можуть становити загрозу ФСБ: ризик ліквідності, спричинений короткостроковою ресурсною базою; можливість погіршення якості активів; можливість дефіциту капіталу; ризики зниження прибутковості; юридичний ризик.

Доведено, що ключовими зовнішніми факторами негативного впливу на ФСБ України є: пандемія COVID-19 та можливість запровадження у зв'язку з цим масштабних карантинних заходів; геополітичні та гео економічні ризики; повільний прогрес співпраці України з МВФ та спричинені цим значні ризики фінансування бюджету; ризик невиконання державного бюджету за доходами та секвестр витрат; негативні очікування населення та бізнесу; зниження рентабельності підприємств реального сектора; зниження реального доходу населення з підвищенням схильності до заощаджень та скороченням споживчих витрат, падіння доходів індивідуальних підприємців та малого бізнесу.

За результатами аналізу діяльності АТ КБ «ПриватБанк» його фінансовий стан визначено як стійкий. Внутрішні загрози ФСБ полягають у короткостроковому характері ресурсної бази; значній частці недіючих кредитів; сконцентрованості активів на вкладеннях в державні цінні папери; незбалансованості активів та зобов'язань у періоді понад 1 рік; високий рівень юридичного ризику, що вимагає формування резервів для його покриття.

Визначено, що нівелювати зазначені загрози дозволяє життєздатна бізнес-модель АТ КБ «ПриватБанк».

У роботі з'ясовано, що в банку сформоване достатнє інформаційне та організаційне забезпечення механізму ФСБ та розроблений інструментарій оцінювання, регулювання та контролю, що дозволяє вчасно ідентифікувати фактори, що можуть спричинити загрозу втрати ФСБ та адекватно

реагувати на них.

У роботі розроблений науково-методичний підхід до стрес-тестування, заснований на використанні всебічного аналізу зовнішнього середовища банків (макроризиків) та основних загроз, що генеруються у внутрішньому середовищі (ключові ризики банківської діяльності).

Стрес-тестування за розробленим підходом дозволяє виявити вплив внутрішніх факторів ризику та макроризиків на прогностичні значення нормативу адекватності регулятивного капіталу як на макрорівні (банківська система), так і на мікрорівні (АТ КБ «ПриватБанк»).

Отримані результати підтверджують достатній рівень фінансової стійкості всіх об'єктів, обраних для стрес-тестування. Водночас крім однакової чутливості до макроризиків, було виявлено різні зони вразливості на макрорівні (банківська система) і на мікрорівні (АТ КБ «ПриватБанк»). Це формує аналітичне підґрунтя для застосування регуляторних та управлінських впливів превенції та реакції на кризові явища, що забезпечить достатній рівень ФСБ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль. 2009. 316 с.
2. Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2012. 554 с.
3. Зінченко В. О. Забезпечення стійкості банківської системи України: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 . Суми, 2008. 21 с.
4. Зверяков О. М. Формування системи антикризового управління фінансовою стійкістю банків : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2014. 20 с.
5. Коваленко В. В., Зверяков О. М. Науково-методичні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою стійкістю банків. *Економіка України*. 2014. № 6 (631). С. 57-76.
6. Ключко Л. А. Фінансова стійкість банків: теорія та методика оцінки : монографія. Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2013. 245 с.
7. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія. К.: КНЕУ, 2002. 238 с.
8. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: монографія. К. : Вид-во Європейського університету, 2003. 300 с.
9. Лисенко Р. С. Система оцінки та забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. К., 2012. 230 с.
10. Михайлюк Р. В. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08. Тернопіль, 2008. 20 с.

11. Михайлюк Р. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків. *Світ фінансів*. 2005. № 3. С. 21–32.
12. Іщенко О. О. Фінансова стійкість банку в умовах економічної нестабільності : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2015. 20 с.
13. Петриченко Л. Ю. Забезпечення фінансової стабільності комерційних банків України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01. К., 2004. 18 с.
14. Яременко О. Р., Беренич А. В. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №20. С. 918-924.
15. Белых Л. П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства. М. : Банки и биржи, 1996. 192 с.
16. Герасимова Е. Б. Феноменология анализа финансовой устойчивости кредитной организации. М.: Финансы и статистика, 2006. 392 с.
17. Кадомцева С. В., Израелян М. А. Макропруденциальное регулирование и развитие системы раннего предупреждения о возможном возникновении финансовой нестабильности в России. *Научные исследования экономического факультета*. 2015. вып. 7, выпуск 4. С. 7-27.
18. Shinasi G. Defining Financial Stability. *IMF Working Paper*. October 2004, URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
19. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке. М.: Перспектива, 1997. Кн. 3. 158 с.
20. Святко С. А., Міллер Р. І. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту. *Фінанси України*. 2001. № 8. С. 48-54.
21. Карпова О. І., Моргун І. М. Концептуальні підходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю банку. *Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи університету банківської справи НБУ*. № 1 (10). 2011. С. 13-18.

22. Кушнір К. О. Поняття стійкості комерційних банків та її динамічні характеристики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 20. С. 38-41.
23. Мостенець А. В. Оцінка якості активів банку. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2016. № 5. С. 175-180.
24. Про порядок регулювання діяльності банків України : Інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 26.09.2001 № 368. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0946-05> (дата звернення: 15.11.2020).
25. Бурковська А. В., Сацура О. Ф. Визначення та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку України. *Електронне наукове видання з економічних наук «ModernEconomics»*. 2017. № 3. С. 31-40. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/3-2017/UKR/burkovska.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
26. Бриштіна В. В., Ключко Л. А. Управління антикризовою фінансовою стійкістю банків. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 37-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2017_1_5 (дата звернення: 15.11.2020).
27. Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР*. 2015. № 1 (17). С. 130-134.
28. Шмиголь Н. М., Касянок М. А. Управління фінансово-економічною стійкістю комерційного банку в умовах економічної конкуренції. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Випуск 19. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/65.pdf с. 379-385 (дата звернення: 15.11.2020).
29. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

30. Ingves S. Banking Crisis from an International Perspective. IMF. URL: <http://www.imf.org/external/np/speeches/2003/040803.htm> (дата звернення: 15.11.2020).
31. Зверук Л. А., Боєва С. К. Концептуальні засади дослідження управління фінансовою стійкістю банківських установ. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3. С. 288–293
32. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
33. Лачкова Л. І., Борисова А. О., Лачкова В. М. Механізм управління фінансовою стійкістю банків. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 1089-1092.
34. Івасів І., Гарбар Є., Фінансова стійкість банків в умовах високої волатильності ринків. *ВІСНИК КНТЕУ*. 2018. № 2. С. 47-55
35. Значення економічних нормативів в цілому по системі. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення 27.03.2021).
36. Статистика індикаторів фінансової стійкості. *Національний банк України*. 2021. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575 (дата звернення: 27.03.2021).
37. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2020 року. *Національний банк України*. 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-N2.pdf?v=4 (дата звернення: 27.03.2021).
38. Річний звіт за 2019 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*. URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg.pdf> (дата звернення: 27.03.2021).
39. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). *Міністерство фінансів України*. 2020. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/SOB%20Strategy.pdf> (дата звернення: 27.03.2021).

40. Річний звіт за 2015 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*.
URL: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf (дата звернення: 27.03.2021).
41. Річний звіт за 2016 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*.
URL: https://static.privatbank.ua/files/acpbua/Separate%20UKR_PB%202016.pdf (дата звернення: 27.03.2021).
42. Річний звіт за 2017 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*.
URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf (дата звернення: 27.03.2021).
43. Балансові дані банків. *Національний банк України*. 2021.
URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 27.03.2021).
44. Стратегія розвитку АТ КБ «ПриватБанк». до 2022 р. *АТ КБ «ПриватБанк»*.
URL: <https://static.privatbank.ua/files/20180117.pdf> (дата звернення: 27.03.2021).
45. Волкова В. В., Верницький Б. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку. *Фінанси, облік, банки*. 2018. № 1(23). С. 48-56
46. Золковер А. О., Гуменюк А. О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. *Internationalscientificjournal*. 2015. № 2. С. 32-35
47. Юрчишена Л. В., Подолян С. В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 3. С. 72-79.
48. Русіна Ю.О., Легейда А.Г. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *Internationalscientificjournal*. 2015. № 2. С. 87-90.
49. Марич М. Г., Марич А. В. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С.698-703.
50. Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання стійкості банків України та зарубіжжя. *Вісник НБУ*. 2010. № 11. С. 62–66.
51. Сигалова О. Концепція фінансової устойчивості банку в системі фінансового менеджмента. <https://pandia.ru/text/79/268/43518-3.php>

ДОДАТОК А

**ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ
БАНКУ»**

Таблиця А.1 – Інтерпретація дефініції «фінансова стійкість банку»
[побудовано на основі 1, 2, 6, 16, 27, 45,46,47,48]

№ п/п	Дослідники	Визначення
1	2	3
1.	М.А.Бобрик	<u>у вузькому сенсі</u> – здатність при наявності зовнішніх впливів, вільно маневруючи фінансовими ресурсами, забезпечувати безперебійний процес своєї діяльності, спрямованої на поліпшення якісних і кількісних показників діяльності банку; <u>у широкому сенсі</u> – здатність, на основі надання послуг, що опосередковують процес руху грошових коштів в економіці, формувати і використовувати фінансові ресурси, забезпечуючи безперебійний процес здійснення своєї діяльності, і виконувати своє призначення в економіці під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів
2.	І.М.Васькович	здатність системи трансформувати банківські ресурси (фінансові, трудові інформаційні) та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів
3.	В.В.Волкова, Б.В.Верницький	Фінансова стійкість банку – це спроможність банку виконувати свої функції, враховуючи при цьому вплив зовнішніх та внутрішніх факторів
4.	С.П.Вольська	інтегральна динамічна характеристика, що передбачає сталий розвиток банку в обраному стратегічному напрямі та його здатність в короткі строки повернутися до рівноважного (або близького до нього) фінансового стану після виходу з нього під впливом несприятливих факторів.
5.	О.В.Дзюблюк, Р.В.Михайлюк	якісна характеристика його фінансового стану, котрий відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. Стійкий фінансовий стан забезпечує спроможність банку ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність в разі раптового її порушення
6.	Є. Герасимова	стан сталого розвитку, не просто погашення всіх зовнішніх і внутрішніх впливів, а гнучке реагування на них, з тим щоб не стільки запобігати, скільки вміло використовувати нові обставини, властивості і відносини для саморозвитку системи «Банк»

Продовження таблиці А.1

1	2	3
7.	Ж.М.Довгань	1) фінансова стійкість як певний стан економічної системи (суб'єкта) або результат їх діяльності; 2) фінансова стійкість як здатність системи забезпечувати та підтримувати платоспроможність; 3) фінансова стійкість як реалізація ресурсного потенціалу.
8.	А.М.Зотов	стан динамічної рівноваги на тлі безперервного розвитку та вдосконалення. Будучи комплексним поняттям, фінансова стійкість залежить від якості: продуктів і послуг банку; менеджменту; капіталу; активів; ресурсної бази; портфельних ризиків; прибутку і рентабельності, тобто є функцією від факторів різної природи, що знаходяться в складному взаємозв'язку.
9.	А.О.Золковер	Фінансова стійкість комерційного банку — здатність фінансовоюкредитної установи надавати комплекс специфічних банківських послуг належної якості.
10.	Л.А.Клюско	якісне системне поняття, яке передбачає одночасне виконання банком необхідних умов щодо капіталізації, ліквідності, платоспроможності, резервування, зростання якісних активів, дотримання валютної позиції, сумарного ризику тощо
11.	О.В.Крухмаль	якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як економічної системи трансформації ресурсів та ризиків ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
12.	С.В.Науменкова, С.В. Міщенко	стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. ... означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі.
13.	І. М.Парасій- Вергуненко	головна умова його існування та активної діяльності. Вона формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і оцінюється за допомогою як окремих показників, так і зведених комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків.
14.	Ю.О.Русіна	Фінансова стійкість комерційного банку — це динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно виконувати свої функції з урахуванням наявного балансу економічних інтересів, витримуючи вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища
15.	Л.В.Татарінова	якісна характеристика діяльності банку, що дозволяє йому своєчасно адаптуватися до змін економічного середовища, ефективно працювати на ринку банківських послуг, виконувати зобов'язання перед клієнтами, акціонерами та учасниками незалежно від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів і забезпечувати потенційне зростання і розвиток всіх структурних підрозділів банку в середньостроковій і довгостроковій перспективі.

Продовження таблиці А.1

1	2	3
16.	Р.І.Шіллер	Узагальнююча результативність всіх складових його стійкості і вимірюється системою показників, насамперед, обсягом і структурою власних ресурсів, рівнем прибутковості, нормою прибутку на власний капітал, встановленими показниками ліквідності, мультиплікативною ефективністю власного капіталу, обсягом створеної доданої вартості тощо.
17.	Л.В.Юрчишена	Фінансова стійкість комерційного банку – це якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища

ДОДАТОК Б

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ НА ГРОШОВОМУ РИНКУ

Таблиця Б.1 – Сутність методів оцінки фінансової стійкості банків
[побудовано на основі 7, 49,50]

№	Методи	Сутність методу оцінки	Приклад
1	2	3	4
1	Рейтинговий	Певні комплексні характеристики банків як однорідних елементів банківської системи, які розраховуються на основі вибраних показників і відповідно до прийнятої методики, відображаючи місце кожного з банків щодо інших елементів цієї системи. Вони комплексно характеризують діяльність банків та проводяться по активних і пасивних операціях [3, с. 150]	Однією з найвідоміших наглядових рейтингових систем визнають американську систему CAMELS. Вона складається з таких компонентів, як достатність капіталу (С), якість активів (А), менеджмент (М), надходження (Е), ліквідність (L), чутливість до ринкового ризику (S) [8, с. 62]. Головною перевагою цього методу є те, що він є стандартизованим методом оцінки банківських установ, у якому рейтинги з кожного показника вказують керівництву вектор необхідних дій щодо поліпшення діяльності.
2	Коефіцієнтів	коефіцієнтний аналіз побудований на розрахунку фінансових показників, які впливають на фінансову стійкість банку. За допомогою цього методу можна всебічно та детально охарактеризувати діяльність банку, а також визначити специфічні особливості його діяльності [3, с. 153]	Прикладом таких систем є BaKredSystem (BAKIS), яка вперше застосувалась в 1997 році Центральним банком Німеччини. Її мета – оперативна оцінка фінансового стану кредитної організації, виявлення змін у динаміці ринкового, кредитного та ризику ліквідності. Досліджується 47 коефіцієнтів, з яких 19 характеризують кредитний ризик, 16 – ринковий ризик, 2 – ризики ліквідності і 10 – визначають прибутковість банківських операцій.
3	Регресійний	визначає певну сукупність банків, розраховує значення факторних показників у кожному банку та середніх за сукупністю. Перевагою методу є отримання об'єктивної оцінки, що ґрунтується на аналізі взаємозв'язків з ефектом [3].	Номерна система (ренкінг) передбачає обчислення сукупності значень обсягових та інших показників фінансового стану банків і присвоєння всім банкам певного місця в рейтингу за кожним з оцінюваних показників. У результаті застосування одержують розрахункове значення синтетичного коефіцієнта, який і є відображенням позиції банку.

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4
4	Математично-статистичний	Оцінювати фінансову стійкість також можна за допомогою математично-статистичних методів, використовуючи дискримінантний аналіз, факторний аналіз та нелінійне оцінювання. Одним із ефективних підходів є використання методів багатовимірного статистичного аналізу, зокрема методів розпізнавання образів та кластерного аналізу. Це дає змогу значно розширити та вдосконалити методологічні можливості і принципи рейтингової оцінки стану ФСБ, оскільки слугує додатковим інструментом нагляду за банківською системою, а також використовується як «експресоцінка» роботи власного банку.	Статистична модель SAABA розроблена Французькою банківською комісією і складається з трьох частин (модулів). У першому модулі проводиться кількісний аналіз кредитного портфеля банку й обчислюється ймовірність непогашення різних типів кредитів. Другий модуль спеціалізується на дослідженні фінансового стану власників акцій банку – їхній спроможності підтримувати банк у разі виникнення фінансових проблем. У третьому модулі складають рейтинги результатів перевірок фінансового стану банку «на місцях» і даних з ринків, на основі чого діагностують якість управління банком, стан внутрішнього аудиту і ліквідність. Підбивши всі підсумки, банк оцінюють по п'ятибальній шкалі
5	Стрес-тестування	стрес-тестування, головною метою якого є прогнозування ризиків, виникнення яких можливе у процесі функціонування банку. Під час проведення стрес-тестування оцінюються як кількісні, так і якісні компоненти. Використання цього методу дає можливість оцінити вплив ризиків на діяльність банку та, виходячи з цього, обрати стратегію розвитку банку з метою забезпечення фінансової стійкості та підтримки фінансово-економічної стабільності	використовується широкий спектр методів проведення стрес-тестування, які ґрунтуються на різних індикаторах та передбачають використання різних способів отримання кінцевого результату. Найбільш поширеним методом є сценарний аналіз, головною метою якого є оцінка стратегічних перспектив установи. Він дає змогу визначити одночасний вплив усіх чинників ризику в разі настання екстремальної, ймовірної події. На відміну від сценарного аналізу результати аналізу чутливості переважно носять короткостроковий аналіз
6	Макро- та мікропруденційний аналіз	Що стосується мікропруденційного аналізу, то місією являється захист інтересів вкладників і кредиторів банків.	У сучасній практиці вирізняють дві моделі макропруденційного аналізу, такі як вбудована та відокремлена.

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4
		<p>Основна ціль – це запобігання виникнення проблем в окремих фінансових установах. Проводиться аналіз внутрішніх ризиків окремих банків. Місією макропруденційного аналізу є мінімізація витрат, які пов'язані з фінансовою нестабільністю, з чого випливає мета – підтримання фінансової стабільності в глобальних масштабах. Оцінюються зовнішні ризики та проводиться моніторинг системних ризиків фінансового сектору.</p>	<p>У країнах, де центральні банки здійснюють мікропруденційний нагляд за фінансовими установами, підрозділ, який здійснює макропруденційне регулювання та нагляд, може бути вбудованим до інших департаментів регулятора: монетарної політики (Румунія, Чехія, Польща); регулювання та нагляду за фінансовими установами (Австрія, Корея, Таїланд); або бути окремим департаментом центрального банку, підпорядкованим відповідному виконавчому директору (Нідерланди, Угорщина, Словенія) чи безпосередньо голові центрального банку (Словаччина).</p>

ДОДАТОК В

РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

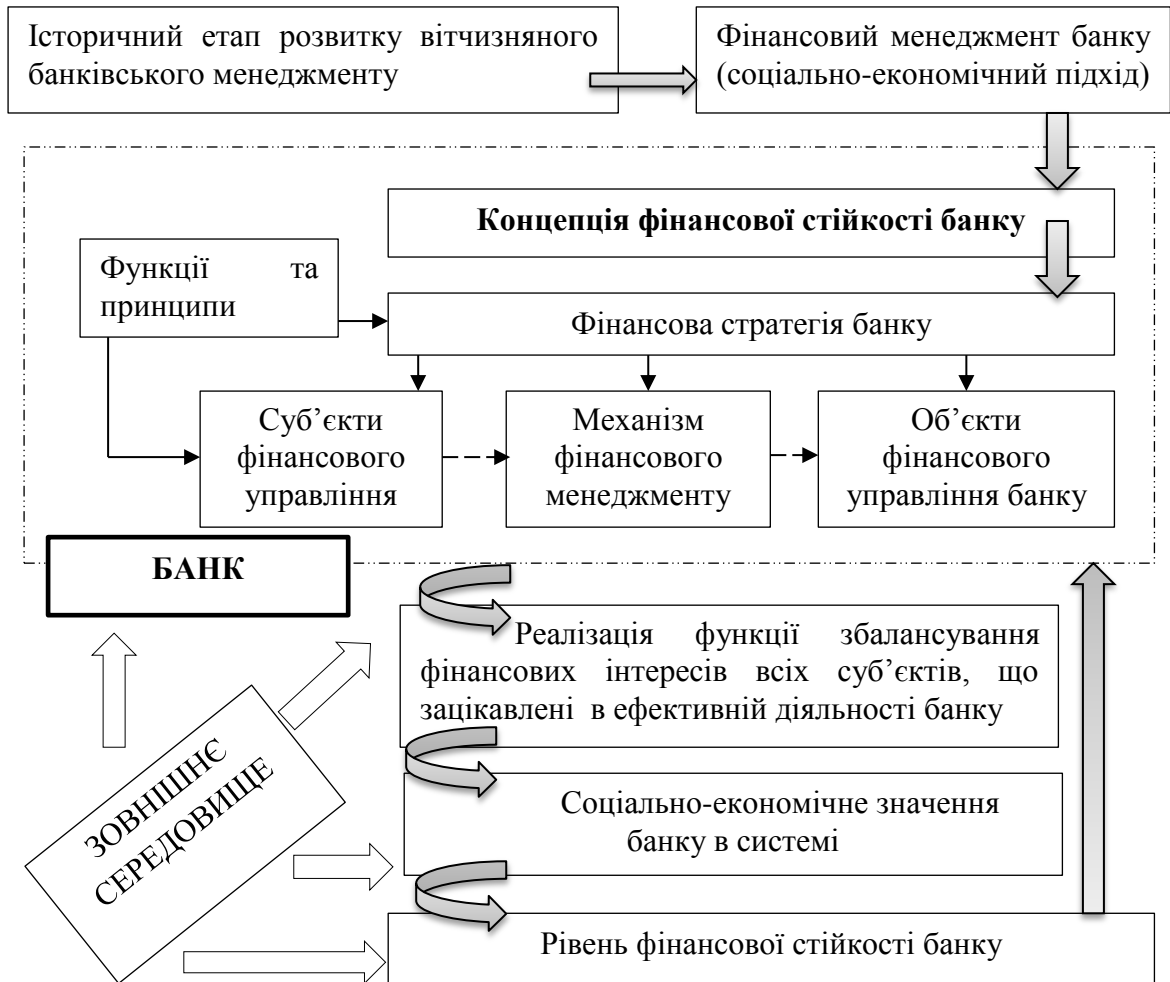

Рисунок В.1 – Сутність методів оцінки фінансової стійкості банків [побудовано на основі51]

ДОДАТОК Г
**ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
 БАНКУ**

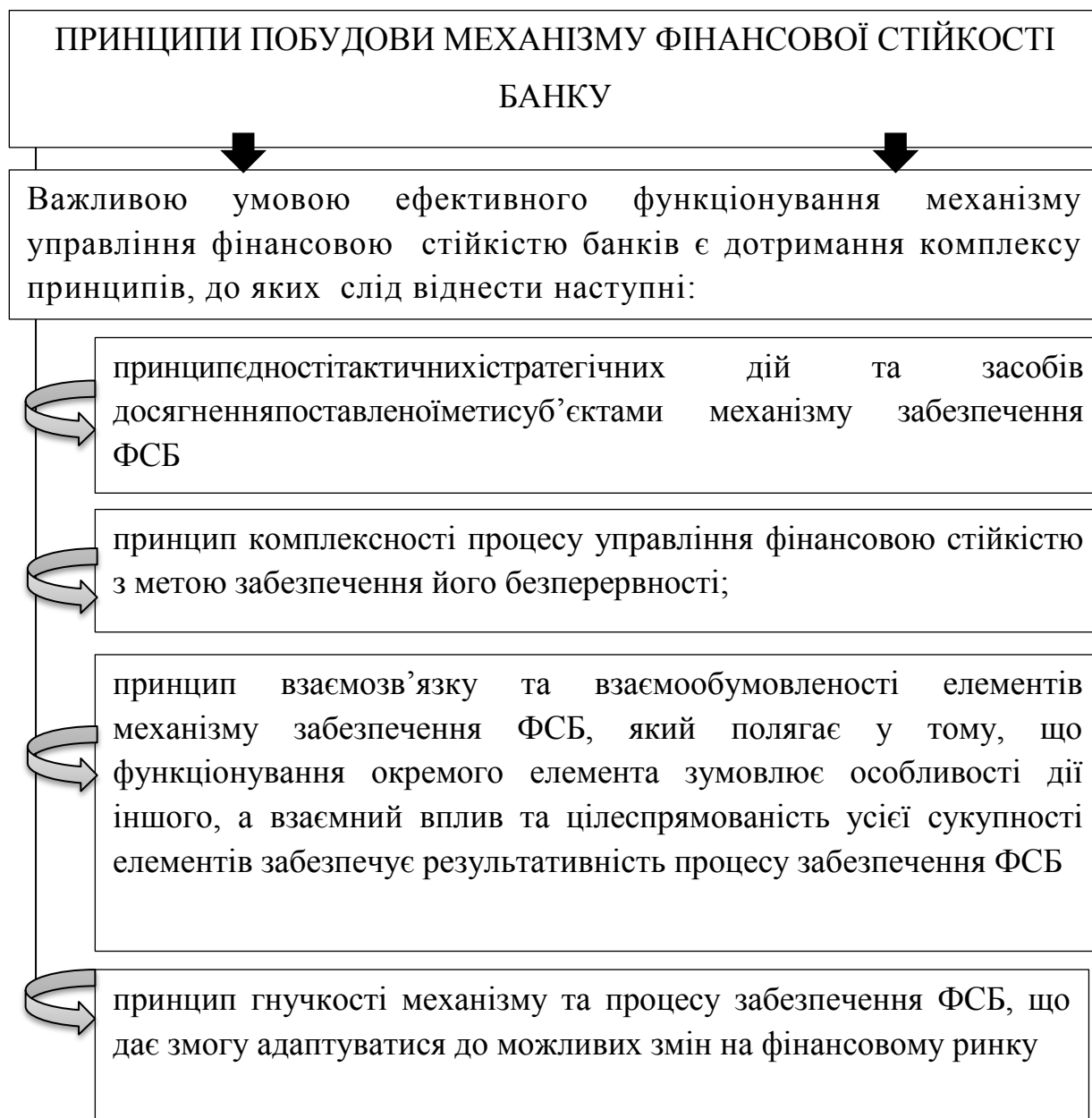

Рисунок Г.1 – Принципи побудови механізму забезпечення ФСБ

[побудовано на основі 11]

ДОДАТОК Д

Характеристика етапів докапіталізації АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Д.1 – Періодизація докапіталізації АТ КБ «ПриватБанк» державою

Дата	Заходи	Характеристика
Червень 2016 року	Переведення субординованого боргу до капіталу	субординований борг у сумі 2008 млн грн (отриманий у червні 2015) переведений в капітал за згодою кредитора і дозволу НБУ на дострокове погашення з подальшим внеском цієї суми до капіталу
18.12.2016	Додатковий випуск акцій за рішенням Кабінету міністрів України	загальна сума 116800 млн грн, профінансований за рахунок державних облігацій
29.12.2016		перший внесок у сумі 107000 млн грн
		визнання в складі капіталу, в результаті операцій з власником від первісного визнання, 9934 млн грн чистого прибутку
Лютий 2017		отримання залишкового внеску номіналом 9800 млн грн.
Червень 2017		загальна сума 38565 млн грн, профінансований за рахунок державних облігацій.
11.07.2017		перший внесок у сумі 22500 млн грн
		визнання в складі капіталу, в результаті операцій з власником від первісного визнання, 1738 млн грн чистого прибутку
26.12.2017		отримання залишкового внеску номіналом 16065 млн грн
	визнання в складі капіталу, в результаті операцій з власником від первісного визнання, 895 млн грн	

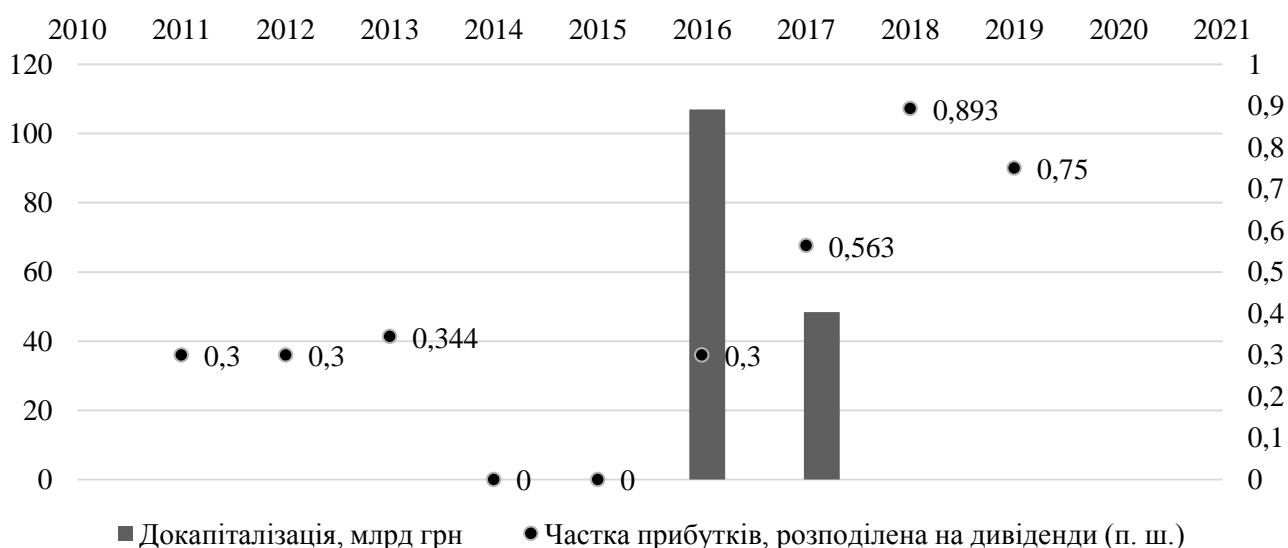

Рисунок Д.1 – Докапіталізація та розподіл прибутків АТ КБ «ПриватБанк» за 2010-2020 рр. (дані станом на початок року)

1Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль. 2009. 316 с.

2 Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2012. 554 с.

3 Зінченко В. О. Забезпечення стійкості банківської системи України: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 . Суми, 2008. 21 с.

4Зверяков О. М. Формування системи антикризового управління фінансовою стійкістю банків : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2014. 20 с.

5 Коваленко В. В., Зверяков О. М. Науково-методичні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою стійкістю банків. *Економіка України*. 2014. № 6 (631). С. 57-76.

6Клюско Л. А. Фінансова стійкість банків: теорія та методика оцінки : монографія. Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2013. 245 с.

7Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія. К.: КНЕУ, 2002. 238 с.

8Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: монографія. К. : Вид-во Європейського університету, 2003. 300 с.

9Лисенко Р. С. Система оцінки та забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. К., 2012. 230 с.

10Михайлюк Р. В. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08. Тернопіль, 2008. 20 с.

11Михайлюк Р. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків. *Світ фінансів*. 2005. № 3. С. 21–32.

12Щенко О. О. Фінансова стійкість банку в умовах економічної нестабільності : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2015. 20 с.

13Петриченко Л. Ю. Забезпечення фінансової стабільності комерційних банків України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01. К., 2004. 18 с.

14 Яременко О. Р., Беренич А. В. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №20. С. 918-924.

15Белых Л. П. Устойчивостькоммерческихбанков. Как банкам избежать банкротства. М. : Банки и биржи, 1996. 192 с.

16Герасимова Е. Б. Феноменологияанализафинансовойустойчивостикредитнойорганизации. М.: Финансы и статистика, 2006. 392 с.

17 Кадомцева С. В., Израелян М. А. Макропруденциальноерегулирование и развитиесистемыраннегопредупреждения о возможномвозникновениифинансовойнестабильности в России. *Научныеисследованияэкономическогофакультета*. 2015. вып. 7, выпуск 4. С. 7-27.

18Shinasi G. DefiningFinancialStability. *IMF WorkingPaper*. October 2004, URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).

19Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческомбанке. М.: Перспектива, 1997. Кн. 3. 158 с.

20Святко С. А., Міллер Р. І. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту. *Фінанси України*. 2001. № 8. С. 48-54.

21 Карпова О. І., Моргун І. М. Концептуальні підходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю банку. *Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи університету банківської справи НБУ*. № 1 (10). 2011. С. 13-18.

22 Кушнір К. О. Поняття стійкості комерційних банків та її динамічні характеристики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 20. С. 38-41.

23Мостенець А. В. Оцінка якості активів банку. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2016. № 5. С. 175-180.

24Про порядок регулювання діяльності банків України : Інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 26.09.2001 № 368. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0946-05> (дата звернення: 15.11.2020).

25 Бурковська А. В., Сацура О. Ф. Визначення та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку України. *Електронне наукове видання з економічних наук «ModernEconomics»*. 2017. № 3. С. 31-40. URL:<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/3-2017/UKR/burkovska.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).

26Бриштїна В. В., Ключко Л. А. Управління антикризовою фінансовою стійкістю банків. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 37-53. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2017_1_5 (дата звернення: 15.11.2020).

27Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР*. 2015. № 1 (17). С. 130-134.

28Шмиголь Н. М., Касянок М. А. Управління фінансово-економічною стійкістю комерційного банку в умовах економічної конкуренції. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Випуск 19. URL:http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/65.pdf с. 379-385 (дата звернення: 15.11.2020).

29 Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

30Ingves S. BankingCrisisfromanInternationalPerspective. IMF. URL:<http://www.imf.org/external/np/speeches/2003/040803.htm> (дата звернення: 15.11.2020).

31Зверук Л. А., Боева С. К. Концептуальні засади дослідження управління фінансовою стійкістю банківських установ. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3. С. 288–293

32Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергеева О. С. Управління фінансовою

стійкістю банків : підручник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.

33 Лачкова Л. І., Борисова А. О., Лачкова В. М. Механізм управління фінансовою стійкістю банків. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 1089-1092.

34 Івасів І., Гарбар Є., Фінансова стійкість банків в умовах високої волатильності ринків. *ВІСНИК КНТЕУ*. 2018. № 2. С. 47-55

35 Значення економічних нормативів в цілому по системі. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення 27.03.2021).

36 Статистика індикаторів фінансової стійкості. *Національний банк України*. 2021. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575 (дата звернення: 27.03.2021).

37 Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2020 року. *Національний банк України*. 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-N2.pdf?v=4 (дата звернення: 27.03.2021).

38 Річний звіт за 2019 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*. URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg..pdf> (дата звернення: 27.03.2021).

39 Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). *Міністерство фінансів України*. 2020. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/SOB%20Strategy.pdf> (дата звернення: 27.03.2021).

40 Річний звіт за 2015 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*. URL: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf (дата звернення: 27.03.2021).

41 Річний звіт за 2016 рік. *АТ КБ «ПриватБанк»*. URL: https://static.privatbank.ua/files/acpbua/Separate%20UKR_PB%202016.pdf (дата звернення: 27.03.2021).

42 Річний звіт за 2017 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf (дата звернення: 27.03.2021).

43 Балансові дані банків. Національний банк України. 2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 27.03.2021).

44 Стратегія розвитку АТ КБ «ПриватБанк». до 2022 р. АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files/20180117.pdf> (дата звернення: 27.03.2021).

45 Волкова В. В., Верницький Б. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку. *Фінанси, облік, банки*. 2018. № 1(23). С. 48-56

46 Золковер А. О., Гуменюк А. О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 32-35

47 Юрчишена Л. В., Подолян С. В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 3. С. 72-79.

48 Русіна Ю.О., Легейда А.Г. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 87-90.

49 Марич М. Г., Марич А. В. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С. 698-703.

50 Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання стійкості банків України та зарубіжжя. *Вісник НБУ*. 2010. № 11. С. 62–66.

51 Сигалова О. Концепция финансовой устойчивости банка в системе финансового менеджмента. <https://pandia.ru/text/79/268/43518-3.php>